

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Ödemeler Dengesi Raporu 2014- III

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

İdare Merkezi

İstiklâl Cad. 10 Ulus, 06100 Ankara, Türkiye

Editörler

Ahmet Adnan EKEN, Adnan.Eken@tcmb.gov.tr

Gülbin ŞAHİNBEYOĞLU, Gulbin.Sahinbeyoglu@tcmb.gov.tr

Hazırlayanlar

Barış BABAOĞLU, Baris.Babaoglu@tcmb.gov.tr

Evrım GÜRLER, Evrin.Gurler@tcmb.gov.tr

Yasemin KANMAZ, Yasemin.Yaman@tcmb.gov.tr

Ayşe Sıla KOÇ, Aysesila.Koc@tcmb.gov.tr

Binnur BALKAN KONUK, Binnur.Balkan@tcmb.gov.tr

Elif ÖZCAN TOK, Elif.Tok@tcmb.gov.tr

İÇİNDEKİLER

GENEL DEĞERLENDİRME	03
----------------------------	-----------

1. CARI İŞLEMLER HESABI	11
--------------------------------	-----------

1.1. Mal İhracatı	12
1.2. Mal İthalatı	13
1.3. Küresel Konum	14
1.4. Dış Ticaret Hadleri	14
1.5. Hizmetler Hesabı	15
1.6. Birincil Gelir Dengesi	16
1.7. İkincil Gelir Dengesi	16

2. FİNANS HESABI	17
-------------------------	-----------

2.1. Doğrudan Yatırımlar.....	18
2.2. Portföy Yatırımları.....	19
2.3. Krediler ve Mevduat.....	20

3. EK TABLOLAR	32
-----------------------	-----------

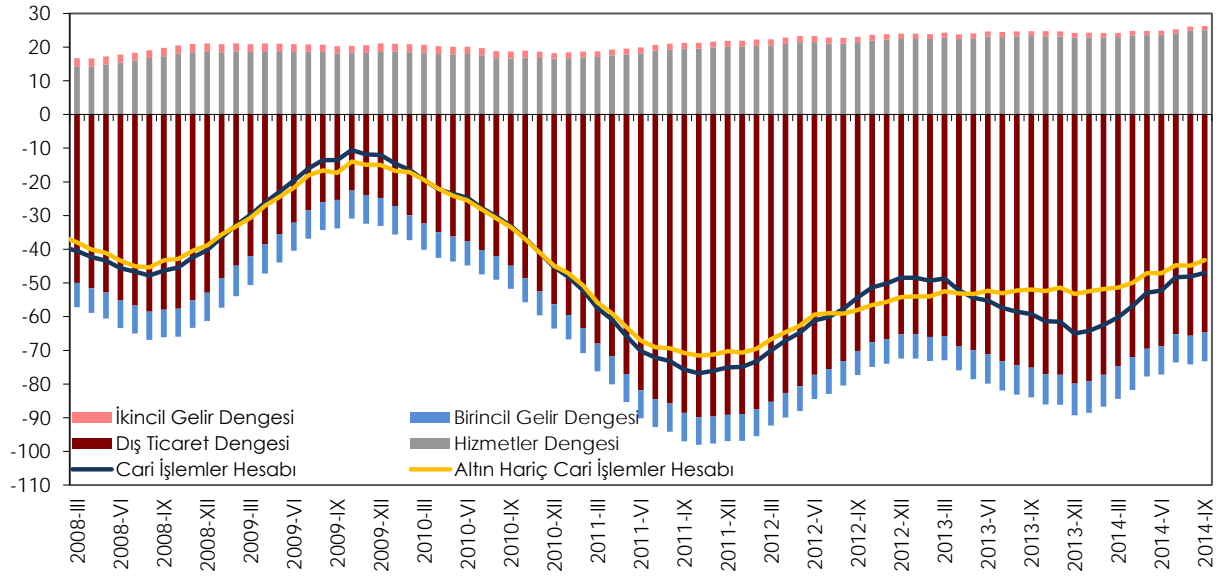
KUTULAR

Kutu 1.	Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçişin Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Etkileri.....	06
Kutu 2.	Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredilerin Döviz Kompozisyonu...	21
Kutu 3.	Net Hata Noksan Kalemi ve Seçilmiş Ülkeler Bazında Karşılaştırması.....	27

Genel Değerlendirme

Cari işlemler açığı, 2014 yılı üçüncü çeyreğinde daralma eğilimini devam ettirmiştir. Dış ticaret dengesindeki iyileşme, cari açığı azaltan temel nedenini oluşturmuştur. Altın dış ticareti tarihsel ortalamalarında gerçekleşerek cari işlemler dengesindeki azalışı desteklemiştir. Net seyahat gelirleri, üçüncü çeyrekte hizmetler dengesine yaptığı katkıyı artırmıştır (Grafik 1).

Grafik 1. Cari İşlemler Hesabı ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB).

Altın hariç tutulduğunda, ihracat yılın üçüncü çeyreğinde artış eğiliminde olmuştur. Irak'a yönelik ihracatın bölgede ortaya çıkan olaylar nedeniyle önemli ölçüde gerileme göstermesine rağmen, Avrupa Birliği (AB) ülkelerine yönelik ihracatın ivmesini koruması ihracatın bu çeyrekte artış eğilimini devam ettirmesine neden olmuştur. Diğer taraftan, AB ekonomilerinin zayıf görünümüne rağmen, kurların rekabetçi düzeyini koruması, bu ülkelere ihracatın artış göstermesinde önemli bir unsur olmaya devam etmiştir. Bavul ticareti gelirleri bu çeyrekte, artan seyahat gelirlerine paralel, artış eğilimine geçerek, ödemeler dengesi tanımlı ihracat kalemindeki artışa katkı yapmıştır. Altın ihracatı ise geçen senenin aynı dönemine göre gerileme göstermiştir.

Altın hariç tutulduğunda, ithalat harcamalarında son dönemde görülen sınırlı artış eğilimi yılın üçüncü çeyreği itibarıyla nominal olarak azalışa dönmüştür. Bu dönemde, iç talep unsurlarının ılımlı seyretmesi ve petrol fiyatlarında başlayan düşüşün enerji ithalatını sınırlaması ithalattaki gerilemenin temel nedenlerini oluşturmuştur.

Cari işlemler dengesinin dış ticaretten sonra en önemli belirleyicisi olan hizmetler kalemi, yılın üçüncü çeyreğinde cari dengeye yaptığı olumlu katkıyı artırarak sürdürmüştür. Turizm sezonuna denk gelen, üçüncü çeyrekte gelen turist sayısının ve ortalama harcamanın artış göstermesi, bir süredir yatay seyreden seyahat gelirlerinin ivmelenmesine yol açmıştır. Özellikle Asya ülkeleri kaynaklı gelen turist sayısındaki artış dikkat çekmektedir. Öte yandan, taşımacılık gelirleri de, navlun giderlerinin azalması ve turist sayısının artmasının etkisi ile bu dönemde toplam hizmet gelirlerindeki büyümeye katkı yapmıştır.

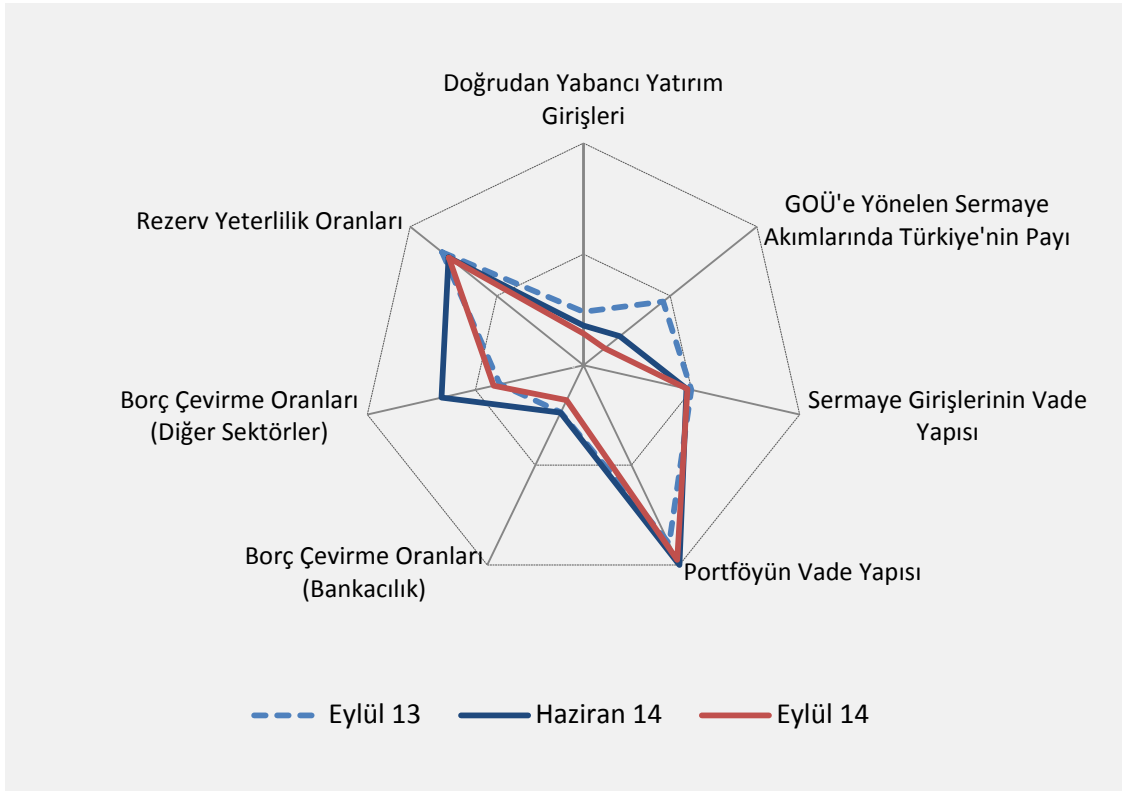
Cari İşlemler Hesabının Finansmanı

2014 yılının üçüncü çeyreği, küresel risk iştahının dalgalı seyrettiği bir dönem olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Merkez Bankası (FED)'nin varlık alım programını sonlandıracağına yönelik iletişiminin güçlenmesi, Çin, Japonya ve AB'de büyümeye yönelik endişelerin artması ile ilave genişlemeci para politika uygulamalarının gündeme gelmesi, üçüncü çeyrekte küresel risk iştahını dalgalandıran temel unsurlar olmuşlardır. Diğer taraftan, Suriye'de yaşanan gelişmelerin bu dönemde yoğunluk kazanması, finans hareketlerine etki eden, ülkemize özgü bir unsur olarak öne çıkmıştır.

Ödemeler dengesi finans hesabına ana başlıklar itibarıyla bakıldığında, geçen çeyrekte doğrudan yatırımlarda görülen yavaşlama üçüncü çeyrekte belirginleşmiştir. Portföy yatırımları ise, Ağustos ayında küresel hareketlere paralel görülen çıkışa rağmen, çeyrek genelinde giriş yönlü hareket etmiştir. Diğer yatırım girişlerinde ise gerek bankacılık gerek diğer sektörlerin borç çevirme oranları, bir önceki çeyreğe göre bir miktar azalmasına rağmen, 100 düzeyinin üstündeki seviyelerini korumuştur. Öte yandan, yükümlülük ayağında yer alan mevduatlarda geçen çeyrek başlayan giriş eğilimi bu çeyrek de devam etmiştir.

Finansman unsurlarının kalitesi yönünden bakıldığında, bankacılık sektörü borç çevirme oranları ve gelişmekte olan ülkelere yönelen sermaye akımlarında Türkiye'nin payı bir önceki çeyreğe göre gerileme gösterirken, diğer tüm unsurlar bir önceki çeyrek düzeylerinde gerçekleşmiştir (Grafik 2).

Grafik 2: Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi

Kaynak: TCMB.

Doğrudan yatırım girişlerinde, geçen çeyrekte görülen yavaşlama bu çeyrekte belirginleşmiştir. AB ülkelerinde artarak devam eden ekonomik durgunluk, doğrudan yatırım girişlerini yavaşlatan temel unsur olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan, doğrudan yatırımlar içerisinde yer alan gayrimenkul yatırımları hızlı artışını bu çeyrekte de devam ettirmiştir. Söz konusu gelişmede, 2013 yılında devreye giren yabancıya mesken satışını kolaylaştıran yasal düzenlemenin etkisinin olduğu değerlendirilmektedir (Grafik 3).

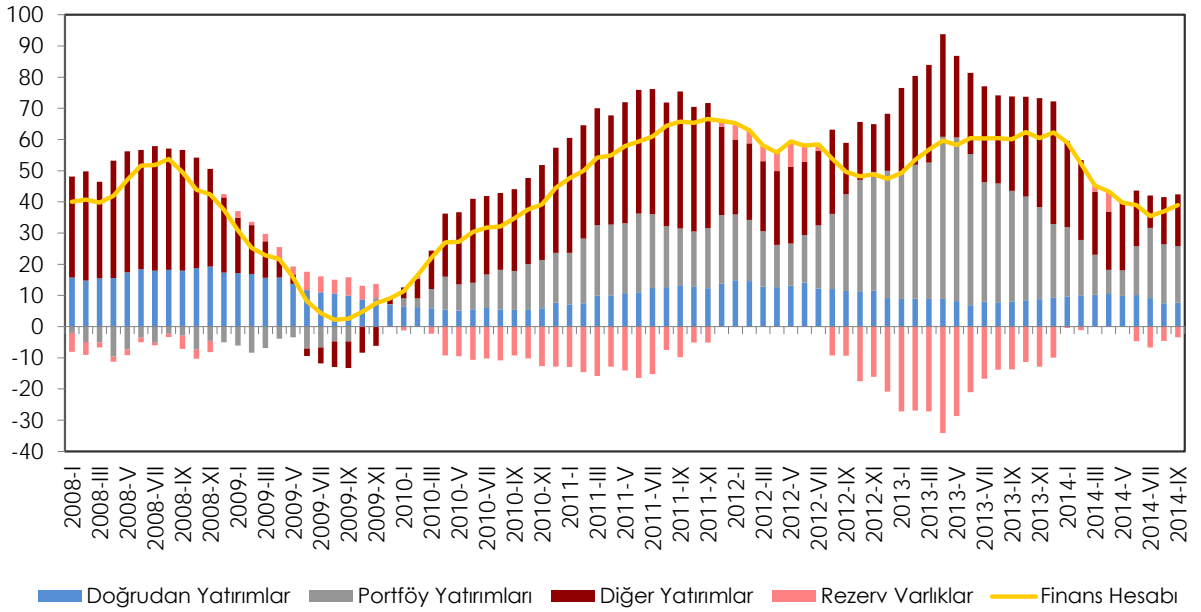
Bu çeyrekte, Çin, Japonya ve AB’de büyümeye yönelik ortaya çıkan endişeler, gelişmekte olan ülkelere yönelik portföy akımlarına etki eden temel unsurlar olmuşlardır. Enstrüman bazında bakıldığında, yurt dışı yerleşiklerin dönem toplamında, Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) dışındaki tüm enstrümanlarda alıcı oldukları izlenmiştir. Bu dönemde de bankacılık sektörünün yurt dışında ihraç ettiği tahvil kaynaklı girişler devam etmiştir.

Gerek bankacılık sektörünün gerek diğer sektörlerin yurt dışından kredi türü borçlanmalarında, 2014 yılı üçüncü çeyreğinde, arz yönlü bir kısıt gözlenmemektedir. Gerek bankacılık, gerek diğer sektörler kısa ve uzun vadeli kredilerde net borçlanıcı yönde hareket etmiş ve her iki sektörün borç çevirme oranları, üçüncü çeyrekte de 100’ün üzerinde seyretmeye devam etmiştir.

Diğer yatırımların yükümlülük ayağında, bankalardaki mevduatlarda geçen çeyrekte başlayan giriş bu çeyrekte de sürmüştür. Bu dönemde yurt dışı bankalar kaynaklı mevduat girişlerinin yanında yurt dışı kişiler mevduatında da giriş gerçekleşmiştir.

Sermaye girişlerinin etkisiyle resmi rezervler üçüncü çeyrekte artış göstermiştir.

Grafik 3. Finans Hesabı ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 2009 yılında yayımlanan ödemeler dengesi ile uluslararası yatırım pozisyonu (UYP) istatistiklerine ilişkin kavram, tanım, sınıflama ve uygulamaları içeren yeni El Kitabı (Altıncı El Kitabı) ile ödemeler dengesi istatistiklerinde hem sunum, hem de yönetsel olarak bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Bankamız tarafından ödemeler dengesi istatistikleri, Eylül 2014 dönemine ait verilerden itibaren Altıncı El Kitabı'nın yeni tanım ve standartlarına göre yayımlanmaya başlamıştır (Kutu 1).

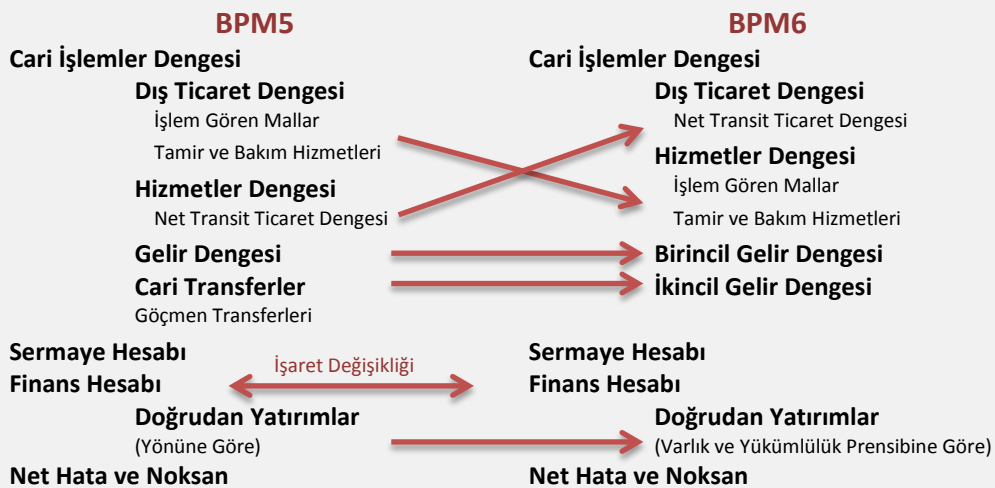
Kutu 1

Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçişin Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Etkileri

Uluslararası Para Fonu (IMF), 2009 yılında ödemeler dengesi ile uluslararası yatırım pozisyonu (UYP) istatistiklerine ilişkin kavram, tanım, sınıflama ve uygulamaları içeren yeni Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı (BPM6)'nı yayımlamıştır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından ödemeler dengesi istatistikleri, Eylül 2014 dönemine ait verilerden itibaren BPM6'nın yeni tanım ve standartlarına göre yayımlanmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, ödemeler dengesi istatistikleri geriye dönük olarak BPM6 formatında güncellenmiş; "Analitik Sunum" için 1975 yılından, "Ayrıntılı Sunum" için ise 1984 yılından başlamak üzere veri sağlanmıştır. Kullanıcıların sunum farklılıklarına uyum sağlayabilmesi amacıyla, Ödemeler Dengesi Beşinci El Kitabı (BPM5) formatındaki ödemeler dengesi istatistikleri ile BPM6 formatındaki ödemeler dengesi istatistikleri, Mart 2015 dönemi verilerine kadar birlikte yayımlanacaktır.

BPM6'ya geçiş ile birlikte, temel kavramlar büyük ölçüde aynı kalmış, ancak alt kalemlerde bazı sınıflama ve tanım değişiklikleri olmuştur. Diğer bir ifadeyle, mevcut değişiklikler ana kalemler olan "Cari İşlemler Hesabı", "Sermaye Hesabı", "Finans Hesabı" ve "Net Hata Noksan" kalemlerinde rakamsal farklılıklar yaratmazken, alt kalemlerde bazı değişiklikler oluşmuştur (Tablo 1). Bu çerçevede bu kutuda, Ödemeler Dengesi İstatistiklerinin BPM5 ve BPM6 sunumları arasındaki farklılıklardan bahsedilecek ve alt kalemlerinde gerçekleşen temel rakamsal değişimler özetlenecektir.

Tablo 1. BPM5 ve BPM6 Sunumlarında Temel Değişiklikler

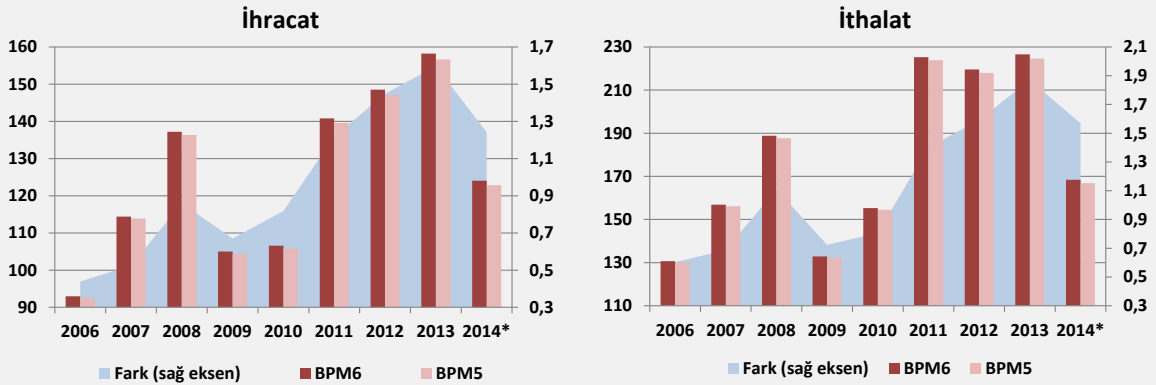
Kaynak: TCMB

A. Cari İşlemler Hesabı

Cari işlemler hesabı açısından yapılan en temel değişiklik, “mülkiyet değişimi” ilkesindeki istisnaların kaldırılması ve işlemlerin tamamen bu ilkeyle uyumlu olarak kaydedilmesidir. Bu düzenlemenin sonucu olarak bazı kalemler “Dış Ticaret Dengesi” ve “Hizmetler Dengesi” arasında yer değiştirmiş, dış ticaret altında bazı kalemlerde de sınıflama farklılıkları olmuştur. Şöyle ki;

- Limanlarda sağlanan yakıt ve kumyananın ihracat ve ithalatını içeren “Limanlarda Sağlanan Mallar” a ilişkin veriler BPM5’te “Dış Ticaret Dengesi” altında yer alan “Genel Mal Ticareti” kalemine “Uyarılma: Diğer Mallar” kalemi aracılığıyla izlenmektedir. BPM6 formatında ise söz konusu kalemler ayrı başlıklar altında gösterilmemekte, ithalat ve ihracat kalemlerine eklenmektedir. Özetle, BPM5 ile BPM6 ihracat ve ithalat rakamları arasındaki fark, temelde “Limanlarda Sağlanan Mallar” kaleminden kaynaklanmaktadır. Rakamsal farklılıklara bakılacak olursa, BPM5’te ayrı bir kalem olarak gösterilen “Limanlarda Sağlanan Mallar” kaleminin, BPM6’da “Genel Mal Ticareti” kalemi altında gösterilmeye başlanması ile 2013 yıl sonunda ihracatta 1,6 milyar ABD doları, ithalatta ise 1,9 milyar ABD doları artış gerçekleşmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Dış Ticaret (yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

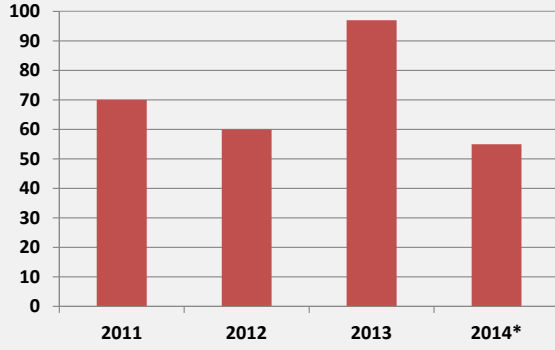

* 2014 Eylül itibarıyla

Kaynak: TCMB

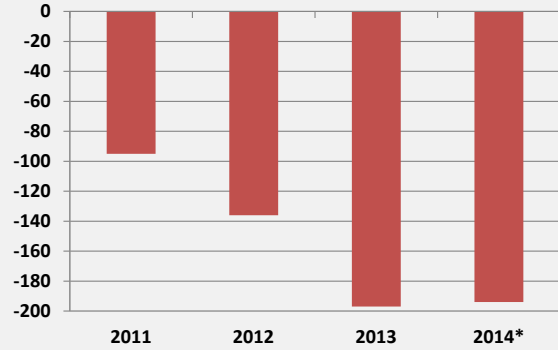
- BPM5’e göre “Dış Ticaret Dengesi” altında gösterilmekte olan “İşlem Gören Mallar” kaleminin içeriği değişmiştir. İşlem görmek üzere yurtdışına gönderilen ve işlem sonrası mülkiyet değişimi olmaksızın ülkeye geri dönen mallar, genel mal ticareti dışında tutulmaya başlanmış ve söz konusu işlem maliyeti (malın işlem görmeden önceki ve sonraki değeri arasındaki fark) “İşlem Gören Mallar” adı altında hizmetler hesabına kaydedilmeye başlanmıştır. Aynı yaklaşım “Tamir ve Bakım Hizmetleri” kaleminde de benimsenmiştir (Grafik 2 ve Grafik 3).

Grafik 2. İşlem Gören Mallar
(yıllıklandırılmış, milyon ABD doları)

* 2014 Eylül itibarıyla
Kaynak: TCMB

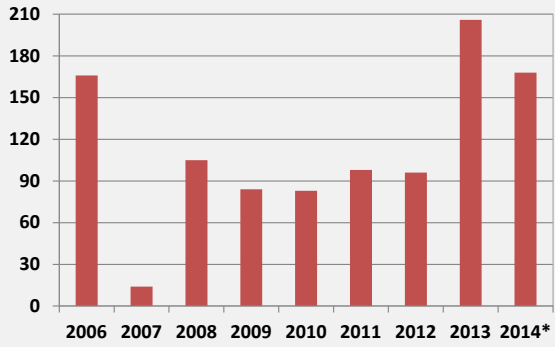
Grafik 3. Tamir ve Bakım Hizmetleri
(yıllıklandırılmış, milyon ABD doları)

* 2014 Eylül itibarıyla
Kaynak: TCMB

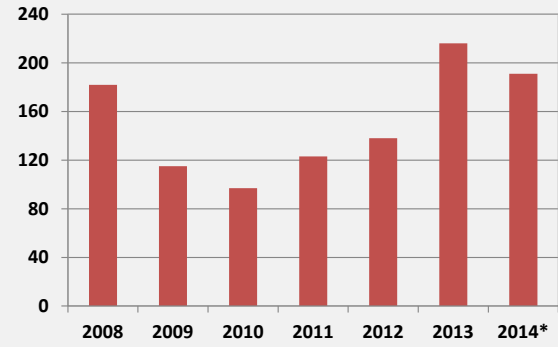
- BPM5 sunumunda “Hizmetler Dengesi” / “Diğer Ticaret Hizmetleri” altında kaydedilen “Net Transit Ticaret Geliri”, malların ülke sınırlarından geçmeden yurtdışında alımını ve takiben yurtdışında tekrar satımını ifade eden transit ticarettten elde edilen net geliri göstermektedir. BPM6 standartları çerçevesinde bu kalem “Dış Ticaret Dengesi” altına kaydırılmıştır (Grafik 4).
- BPM6’da, “İkincil Gelir Dengesi” / “Diğer Sektörler” altında yer alan “Kişisel Transferler” kalemi, BP5’de yer alan “İşçi Gelirleri”nin yanı sıra yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalkları arasındaki nakdi ve aynı tüm cari transferleri tanımlayan “Diğer Kişisel Transferler” kalemini de içerecek şekilde genişletilmiştir (Grafik 5).

Grafik 4. Net Transit Ticaret Geliri
(yıllıklandırılmış, milyon ABD doları)

* 2014 Eylül itibarıyla
Kaynak: TCMB

Grafik 5. Diğer Kişisel Transferler
(yıllıklandırılmış, milyon ABD doları)

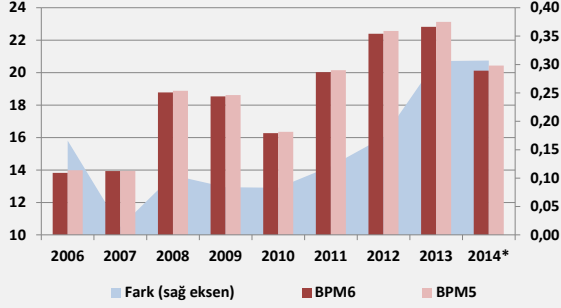

* 2014 Eylül itibarıyla
Kaynak: TCMB

BPM6 sunumunun cari işlemler kalemlerinde getirdiği temel değişiklikleri; “Dış Ticaret Dengesi” altında yer alan “İşlem Gören Mallar” ve “Tamir Gören Mallar” kalemlerinin “Hizmetler Dengesi” altına; “Hizmetler Dengesi” / “Diğer Ticaret Hizmetleri” altında kaydedilen “Net Transit Ticaret Gelirleri”nin ise “Dış Ticaret Dengesi” altına kaydedilmeye başlanması şeklinde özetlemek mümkündür. Dolayısıyla, söz konusu sunum değişiklikleri, temel iki denge hesabından biri olan “Dış

Ticaret Dengesi'nde 2013 yıl sonunda 306 milyon ABD doları artışa yol açarken, "Hizmetler Dengesi" hesabında 306 milyon ABD doları (aynı tutarlı, zıt yönde) azalışa yol açmıştır (Grafik 6 ve Grafik 7).

Grafik 6. Hizmetler Dengesi**
(milyar ABD doları)

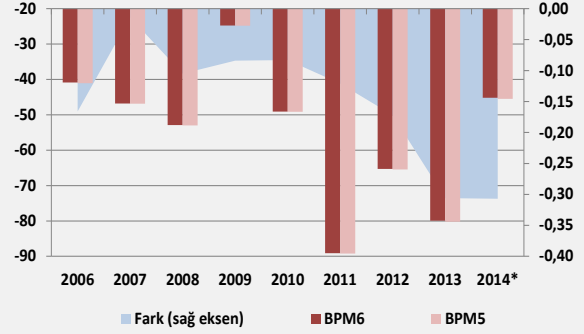

* 2014 Eylül itibarıyla

**Gösterim açısından Fark değerleri eksi ile çarpılmıştır.

Kaynak: TCMB.

Grafik 7. Dış Ticaret Dengesi**
(milyar ABD doları)

* 2014 Eylül itibarıyla

**Gösterim açısından Fark değerleri eksi ile çarpılmıştır.

Kaynak: TCMB.

B. Sermaye Hesabı

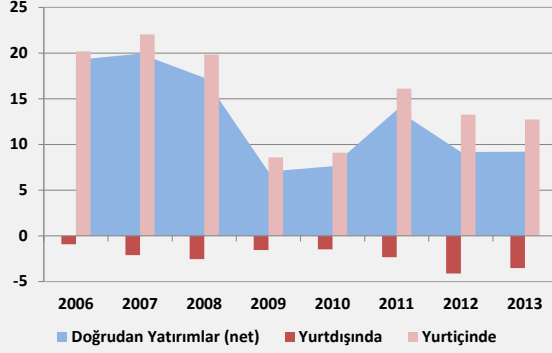
Sermaye Hesabı altında gerçekleşen tek değişiklik "Göçmen Transferleri" kaleminin, bu kaleme kaydedilen işlemlerin ekonomik işlem olmaması ve yerleşik olduğu ülkeden bir başka ülkeye kalıcı olarak giden göçmenlerin mallarında herhangi bir mülkiyet değişimi olmaması nedeniyle BPM6 ile uyumlu olarak ödemeler dengesi sunumundan çıkarılması olmuştur.

C. Finans Hesapları

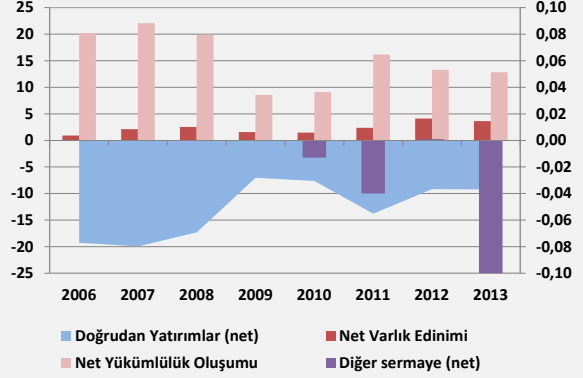
BPM6'nın finans hesabında getirdiği en önemli değişiklik; "Doğrudan Yatırım" kaleminin yatırımın yönüne göre "Yurtiçinde" ve "Yurtdışında" kalemleri altında gösterilmesi yerine, Uluslararası Yatırım Pozisyonu istatistikleri ile tutarlı olarak, bilanço yaklaşımını esas alması ve "Varlıklar" ve "Yükümlülükler" ayrımları altında gösterilmesidir. Bu temel yaklaşım farkının en belirgin etkisi, ilgili kalemlerdeki işaret değişikliğidir. Daha detaylı bilgi vermek gerekirse;

- Türkiye'de yerleşik ana ortağın (şube, iştirak veya bağlı ortağın) yurt dışındaki şube, iştirak ve bağlı ortağa (ana ortağa) yaptığı doğrudan yatırımlar "Net Varlık Edinimi" kaleminin altında gösterilmekte,
- Yurt dışındaki şube, iştirak ve bağlı ortaklığın Türkiye'deki ana ortağına yaptığı yatırımlar (Tersine Yatırım) da "Net Yükümlülük Oluşumu" kaleminin altında yer almaktadır.

Diğer taraftan, BPM5'te yayımlanan ödemeler dengesi istatistiklerinde hâlihazırda Tersine Yatırım kalemine ilişkin veri sunulmakta iken, BPM6'ya geçişle birlikte Türkiye'de yerleşik ana ortağın yurt dışındaki şube, iştirak ve bağlı ortağa yaptığı doğrudan yatırımlar, "Finans Hesabı" / "Doğrudan Yatırımlar" / "Net Varlık Edinimi" / "Diğer Sermaye (net)" kalemi altında gösterilmeye başlanmıştır (Grafik 8 ve Grafik 9).

Grafik 8. Doğrudan Yatırımlar - BPM5
(milyar ABD doları)

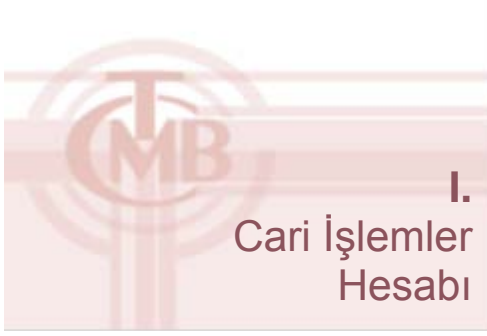
Kaynak: TCMB

Grafik 9. Doğrudan Yatırımlar - BPM6
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB

Sonuç olarak, BPM6'ya geçiş ile beraber Türkiye'nin ödemeler dengesi istatistiklerinde hem sunum, hem de yöntem değişiklikleri meydana gelmiştir. Ancak ilgili değişikliklerin "Cari İşlemler Hesabı", "Sermaye Hesabı", "Finans Hesabı" ve "Net Hata Noksan" gibi ana kalemlerde herhangi bir rakamsal yansıması olmamış, temel olarak alt kalemlerde tanım ve sınıflama farklılıkları gerçekleşmiştir. Kullanıcıların yeni sunuma uyumlarını sağlamak amacıyla ilgili istatistikler bir önceki formatta da 6 ay yayımlanmaya devam edecektir. Ayrıca, TCMB tarafından ilgili değişikliklere istinaden yayımlanan metinler ve ilgili erişimler aşağıdaki şekildedir:

- [Ödemeler Dengesi İstatistiklerine İlişkin Yöntemsel Açıklama](#)
- [Türkiye'nin Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçiş Süreci Hakkında Açıklama](#)
- [Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçiş Sürecinde Türkiye Uygulaması](#) (2014 – II. Çeyrek Ödemeler Dengesi Raporu, Kutu 1)
- [6. El Kitabı'na Geçiş ve UYP](#) (Uluslararası Yatırım Pozisyonu Raporu (Aralık 2013), Kutu 1)

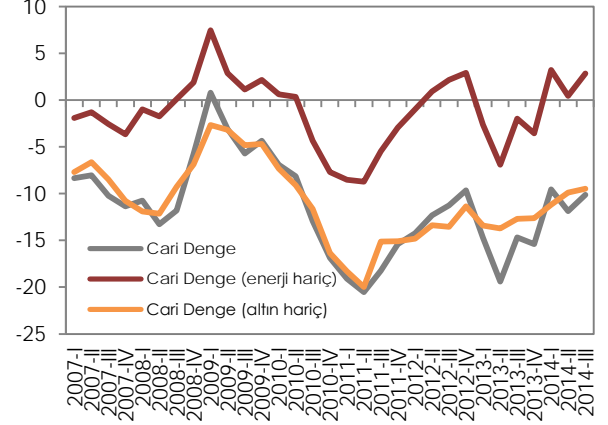
Mevsimsellikten arındırılmış verilerle incelendiğinde, cari işlemler dengesinin ve altın hariç cari işlemler dengesinin 2014 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla iyileştiği gözlenmektedir. Cari açığındaki gerilemede, dış ticaret dengesindeki iyileşme ile birlikte net altın ihracatının tarihsel değerlerinde seyretmesi etkili olmuştur. Altın ticareti dışlandığında 2013 yılı ikinci çeyreğinden beri cari açığa süregelen kademeli iyileşmenin devam ettiği gözlenmektedir.

Cari dengenin en önemli bileşeni olan dış ticaret açığı (mevsimsel düzeltilmiş) yılın üçüncü çeyreğinde sınırlı iyileşme göstermiş ve ikinci çeyrekteki bozulmanın bir kısmını telafi etmiştir. 2014 yılının ikinci çeyreğinde 21,5 milyar ABD dolarına yükselen dış ticaret açığı 0,9 milyar ABD doları düzelme ile üçüncü çeyrekte 20,6 milyar ABD dolarına gerilemiştir.

Altın hariç tutulduğunda, dış ticaret açığında sınırlı bir bozulma gözlenmektedir. Bozulmanın nedeni yatay seyreden ithalata karşılık sınırlı olarak gerileyen ihracat kalemi olmuştur. Mevsimsellikten arındırılmış altın hariç dış ticaret açığı yılın üçüncü çeyreğinde 0,5 milyar ABD doları genişleyerek 19,9 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Söz konusu seviye 2013 yılı ortalaması olan çeyreklik 22,1 milyar ABD doları açığın halen altında yer almaktadır.

Grafik 1. Cari İşlemler Dengesi

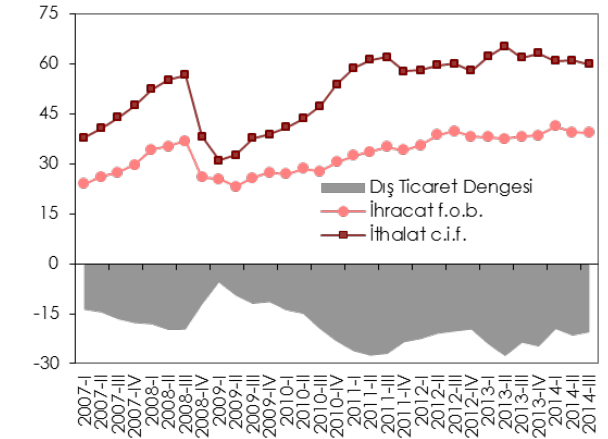
(mevsimsellikten arındırılmış, çeyreklik, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 2. Dış Ticaret Açığı

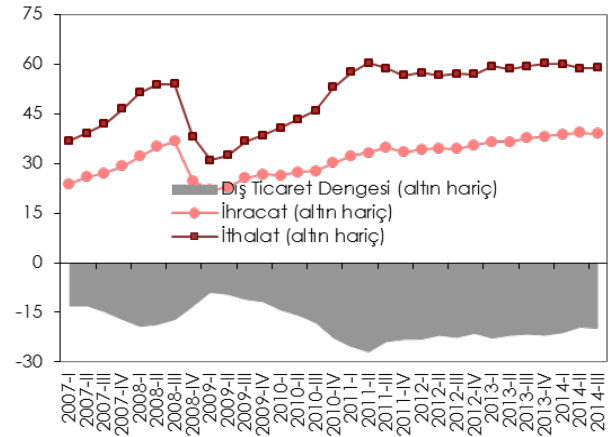
(mevsimsellikten arındırılmış, çeyreklik, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 3. İthalat ve İhracat

(mevsimsellikten arındırılmış, çeyreklik, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

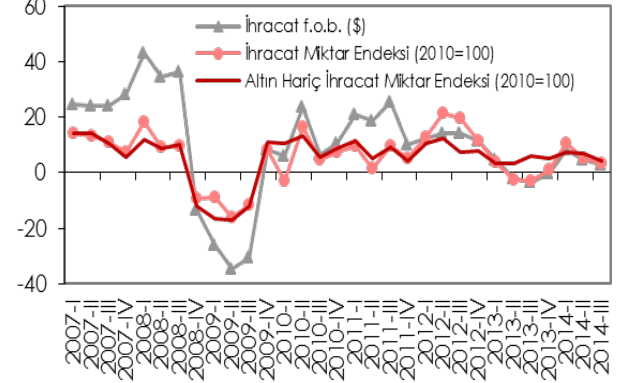
1.1 Mal İhracatı

Toplam ihracatta 2014 yılı ilk yarısında gözlenen artış eğilimi üçüncü çeyrekte yavaşlayarak da olsa devam etmiştir ve ithalat bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 3 artmıştır. 2013 yılı genelinde toplam ihracat yıllık yüzde 0,43 oranında gerilerken, yılın ilk ve ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre sırasıyla yüzde 8,5 ve yüzde 4,8 oranında yükselmiştir. Diğer taraftan, yılın üçüncü çeyreğinde altın hariç ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine yakın seviyelerde gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde altın hariç ihracat miktarında yüzde 4,1'lik artışa karşın toplam ihracat miktarında yüzde 3,2'lik bir yükselme gözlenmektedir.

AB ülkelerinin ihracattaki payında 2013 yılında gözlenen artış eğilimi 2014 yılının her üç çeyreğinde de daha zayıf bir ivme ile devam etmiştir. Bu gelişme sonucunda AB ülkelerinin Türkiye'nin toplam altın hariç ihracatı içindeki payı 2013 yılı sonundaki yüzde 42,8 seviyesinden üçüncü çeyrek sonunda yüzde 44,2'ye yükselmiştir. ODA ülkelerinin payı ise özellikle Suriye'deki gerilimlerin etkisiyle üçüncü çeyrekte de düşmüş ve yüzde 29,9'a gerilemiştir. Diğer taraftan, AB ülkeleri hariç Avrupa ve BDT ülkelerine yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payında üç çeyrek sonra tekrar artış gözlenmiştir.

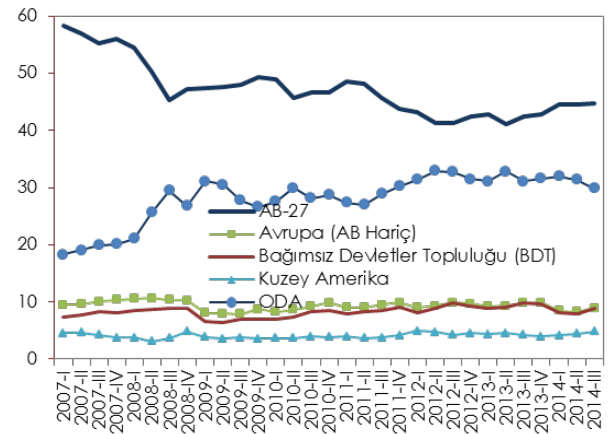
2013 yılı ikinci çeyreğinden itibaren toparlanma sürecine giren Türkiye'nin ihracat pazarlarını oluşturan ekonomilerde yılın ikinci çeyreğinde gözlenen yavaşlama üçüncü çeyrekte de devam etmiştir. Küresel büyüme 2014 yılının üçüncü çeyreğinde yıllık bazda yüzde 1,2 seviyesinde iken, ihracat ağırlıklı küresel büyüme bir önceki çeyreğe kıyasla 0,3 puan azalarak yıllık yüzde 1,8 olmuştur. Bu haliyle Türkiye'nin ihracat pazarlarındaki büyüme dünya büyümesine yakınsamıştır.

Grafik 4. İhracat - Nominal ve Reel
(yıllık yüzde değişim)

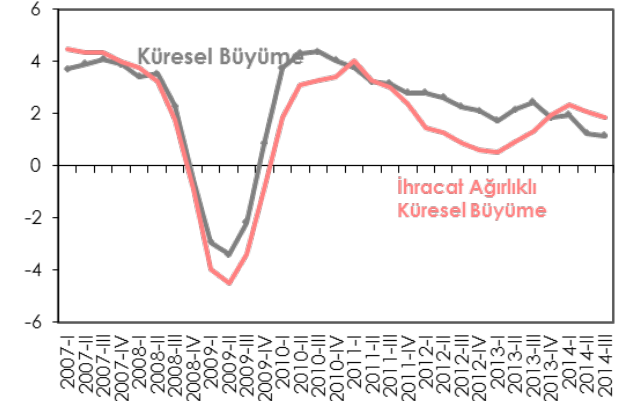
Kaynak: TÜİK.

Grafik 5. İhracatta Seçilmiş Bölge Payları, Altın Hariç
(Çeyreklik, toplam ihracattaki pay, yüzde)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 6. Türkiye için Dış Talep Göstergeleri
(yıllık yüzde değişim)

Kaynak: Bloomberg, Consensus Forecasts, IMF, TCMB.

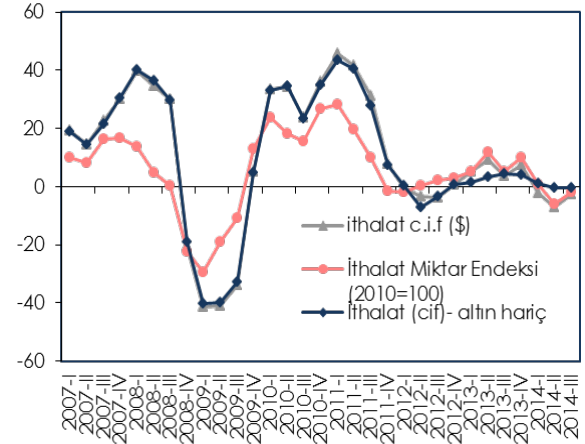
1.2 Mal İthalatı

2014 yılının ikinci çeyreğinde altın ticaretindeki normalleşme ve iç talepteki yavaşlama sebepleri ile gerilme eğilimine giren ithalatın üçüncü çeyrekte de gerilediği gözlenmektedir. Bu gelişme ile ithalat 2014 yılının ilk dokuz ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,2 azalmıştır. 2013 yılının son çeyreğinde yüzde 4,1 olan altın hariç ithalattaki yıllık artış oranı ikinci çeyrekte yüzde 0,4 seviyesine düşmüş; son olarak üçüncü çeyrekte altın hariç ithalatta yüzde 0,4 daralma gözlenmiştir.

Çekirdek ithalat olarak tanımlanabilecek altın ve enerji hariç ithalat mevsimsellikten arındırılmış verilerle incelendiğinde, 2013 yılında gözlenen dalgalı seyrin 2014 yılında da devam ettiği gözlenmektedir. 2014 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,2 oranında artan çekirdek ithalat üçüncü çeyrekte yüzde 0,7 oranında azalmıştır.

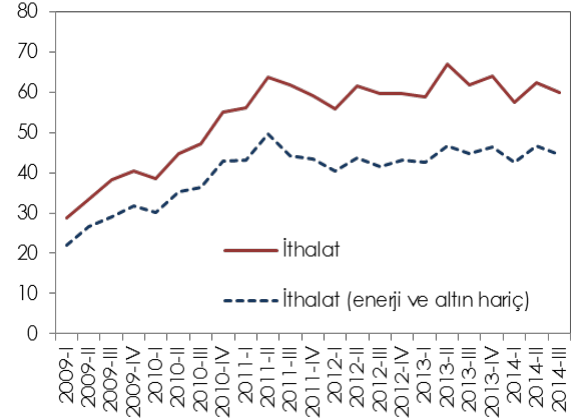
Sadece gelişmekte olan ülkeler dikkate alınarak oluşturulan TÜFE bazlı reel kur endeksi ikinci çeyrekteki yükselişin ardından üçüncü çeyrekte sınırlı oranda gerilemiştir. Bu gelişme ile gelişmekte olan ülkeler bazlı reel kur 2014 yılı üçüncü çeyreğinde 86,37 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2011 yılı ilk çeyreğinden bu yana dönem ortalaması altında seyreden endeks 2014 yılı genelinde de bu harekete devam etmiştir.

Grafik 7. İthalat-Nominal ve Reel
(yıllık yüzde değişim)

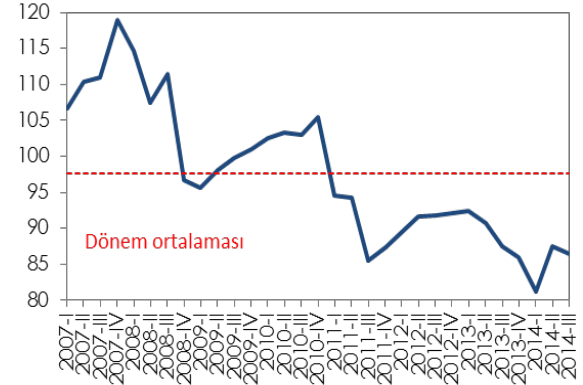
Kaynak: TÜİK.

Grafik 8. Enerji ve Altın Hariç İthalat
(mevsimsellikten arındırılmış, Çeyreklik, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 9. Reel Efektif Döviz Kuru
(gelişmekte olan ülkelere karşı, TÜFE bazlı, 2003=100)

Kaynak: TCMB.

1.3 Küresel Konum

Dünya Ticaret Örgütü'nden elde edilen verilere göre dünya ihracatında 2012 yılının son çeyreğinden itibaren gözlenen ılımlı artış eğilimi 2014 yılının üçüncü çeyreğinde devam etmektedir. 2014 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 2,4 büyüyen dünya ihracatı üçüncü çeyrekte de benzer bir ivme sergilemiş ve yüzde 2,1 artış göstermiştir.

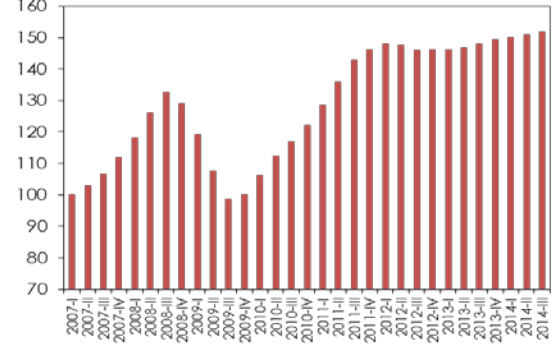
Bu dönemde Dünya Ticaret Örgütü'nün raporladığı hali ile Türkiye'nin dünya ithalatındaki payının azalma, dünya ihracatındaki payının ise artış eğilimi yavaşlayarak devam etmiştir. Türkiye'nin dünya ithalatı içindeki payı yüzde 1,28 seviyelerinde iken, dünya ihracatı içindeki payı ise yüzde 0,84 seviyelerindedir.

1.4 Dış Ticaret Hadleri

Dış ticaret hadleri 2010 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren on altı çeyrek sonra ilk defa 2014 yılı üçüncü çeyreğinde 100'ün üzerinde gerçekleşmiştir. 2014 yılı üçüncü çeyreğinde ikinci çeyreğe benzer olarak ihracat fiyatlarındaki gerilemenin ithalat fiyatlarındakine kıyasla daha sınırlı olmasının etkisiyle dış ticaret haddi yükselmiştir. Söz konusu dönemde yıllık bazda ihracat ve ithalat fiyatları, sırasıyla, yüzde 0,15 ve 1,23 oranında azalmıştır.

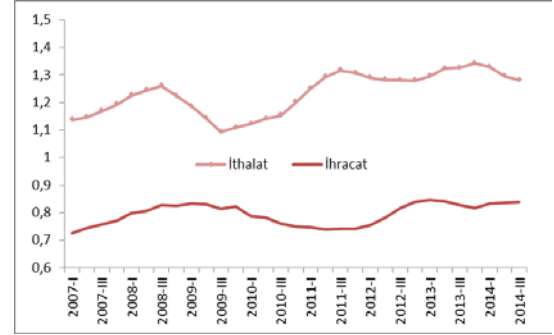
Altın hariç ve enerji hariç incelendiğinde, dış ticaret haddinin gerek bir önceki çeyreğin gerekse 2013 yılının aynı döneminin altında seyrettiği gözlenmektedir.

Grafik 10. Dünya İhracatı
(yıllıklandırılmış, 2007-I=100)

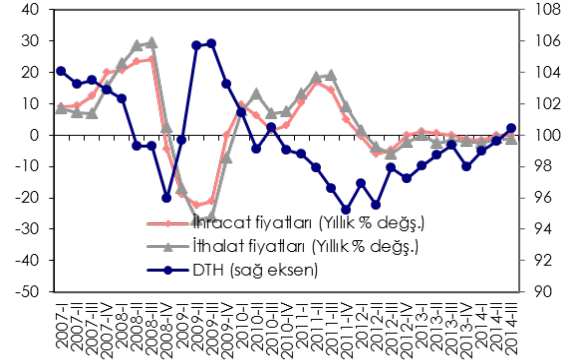
Kaynak: TCMB.

Grafik 11. Türkiye'nin Dünya Ticareti İçindeki Payı
(yüzde)

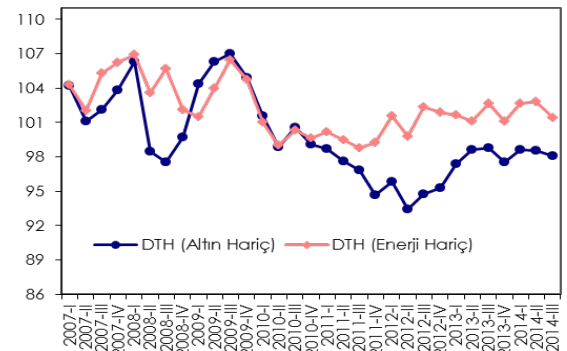
Kaynak: DTÖ.

Grafik 12. Dış Ticaret Hadleri (DTH)
(2010=100)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 13. Altın ve Enerji Hariç DTH
(2010=100)

Kaynak: TÜİK.

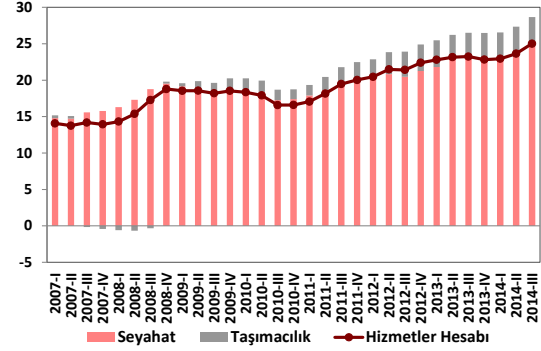
1.5 Hizmetler Hesabı

Cari işlemler hesabının dış ticaretten sonra en önemli belirleyicisi olan hizmetler kalemi, yılın üçüncü çeyreğinde cari dengeye yaptığı olumlu katkısı artırarak sürdürmüştür. Turizm sezonuna denk gelen, üçüncü çeyrekte gelen turist sayısının ve ortalama harcamasının artış göstermesi, bir süredir yatay seyreden seyahat gelirlerinin ivmelenmesine yol açmıştır. Özellikle Asya ülkeleri kaynaklı gelen turist sayısındaki artış dikkat çekmektedir. Öte yandan, taşımacılık gelirleri de navlun giderlerinin azalması ve turist sayısının artmasının etkisi ile bu dönemde toplam hizmet gelirlerindeki büyümeye katkı yapmıştır.

Hizmetler dengesi altında yer alan seyahat, taşımacılık ve diğer hizmetler kalemlerindeki artışla, 2013 yılının aynı dönemine göre yüzde 14,3 artan hizmet gelirlerinin cari işlemler hesabına verdiği olumlu katkı artmıştır. 2014 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre seyahat gelirlerinde yüzde 11,3 artış, seyahat giderlerinde ise yüzde 2,4 oranında azalış gözlenmiştir. Sonuç olarak, 2014 yılının üçüncü çeyreğinde net seyahat gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 13,0 artarak 10,2 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Öte yandan, turist sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6,9 oranında artış göstermiştir. Ülke grupları olarak bakıldığında, üçüncü çeyrekte geçen yılın aynı dönemine göre oransal olarak en büyük artış Asya ve Afrika kıtalarından gelen turist sayılarında gerçekleşmiştir.

2014 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre, yabancı ziyaretçilerin ülkemizde gerçekleştirdiği ortalama harcama tutarı artarken, yurt dışında ikamet eden vatandaşlarımızın harcama tutarları azalmıştır. Verilere bakıldığında, yabancı ziyaretçilerin ortalama harcama tutarının geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6,7 artarak 637 ABD doları, yurt dışında ikamet eden vatandaşlarımızın ortalama harcamasının ise yüzde 3,9 azalarak 771 ABD doları düzeyinde gerçekleştiği gözlenmiştir.

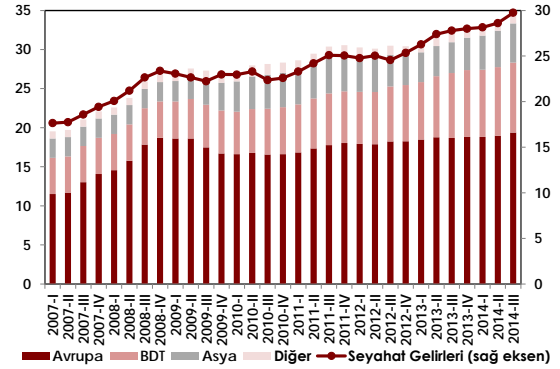
Grafik 14. Hizmetler Hesabı, Seyahat ve Taşımacılık
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

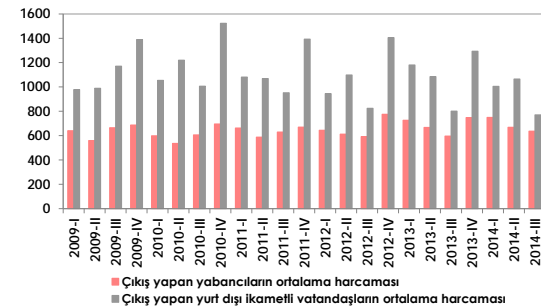
Grafik 15. Türkiye'ye Gelen Turistlerin Ülke Dağılımı ve Seyahat Gelirleri

(sol eksen: yıllıklandırılmış, milyon kişi;
sağ eksen: milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 16. Ortalama Harcama
(ABD doları/kışi)

Kaynak: TÜİK.

Taşımacılık kaleminden kaynaklanan net gelirlerde 2014 yılının ilk çeyreğinden itibaren görülen artış eğilimi, bu çeyrekte de devam etmiştir. 2014 yılı üçüncü çeyreğinde, bir önceki yılın aynı dönemine göre taşımacılık gelirlerinin yüzde 7,2, giderlerinin ise yüzde 5,2 oranında artması sonucu net taşımacılık geliri yüzde 10,8 oranında artış göstermiştir. Bu artıştaki en büyük etken, uluslararası yolcu ve bagaj taşımacılığı ile posta ve kurye hizmetlerinden oluşan diğer taşımacılık gelirlerindeki yüzde 6,7 oranındaki net artıştır. Öte yandan, net navlun giderlerinde gözlenen yüzde 1,2 oranındaki net azalış da taşımacılık gelirlerinin artışında bir diğer faktör olmuştur. Bu dönemde ithalat taşımacılığında yabancıların payının bir önceki döneme göre 2,4 puan artarak yüzde 56,0 düzeyinde gerçekleştiği gözlenmiştir.

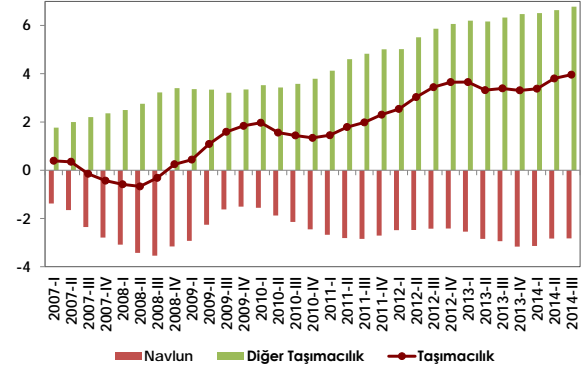
1.6 Birincil Gelir Dengesi

2014 yılı üçüncü çeyreğinde birincil gelir dengesini oluşturan ücret ödemeleri ve yatırım gelir dengesi kalemlerinde net çıkış gerçekleşmiştir. Birincil gelir dengesinden kaynaklanan net çıkışlar, 2014 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 7,1 artarak 2,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Yatırım geliri kalemi altında yer alan doğrudan yatırımlardaki çıkışlar geçen yılın aynı dönemine göre artarak 0,6 milyar ABD doları, diğer yatırımlardaki aynı dönemdeki çıkışlar ise 0,8 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Portföy yatırımlarında ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 14,6 artışla 0,6 milyar ABD doları seviyesinde net çıkış gözlenmiştir.

1.7 İkincil Gelir Dengesi

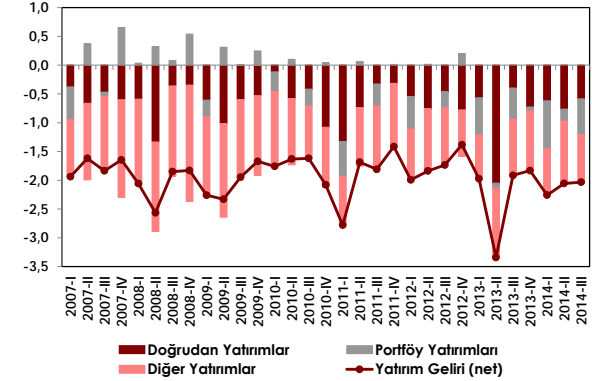
Genel Hükümet ve Diğer Sektörlerin Cari Transferlerinden oluşan İkincil gelir dengesinde net girişler, bir önceki çeyrekte görülen yükselişini devam ettirmiştir. Bu dönemde ikincil gelir dengesi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,7 azalışla 328 milyon ABD doları tutarında net giriş kaydetmiştir. Bu azalıştaki en büyük etken, diğer sektörler altında yer alan diğer kişisel transferler kalemindeki net girişlerdeki artışa rağmen, ülkelerarası hibelerin yer aldığı genel hükümet kalemi net girişlerinde gözlenen yüzde 67,1 oranındaki azalış olmuştur.

Grafik 17. Taşımacılık ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

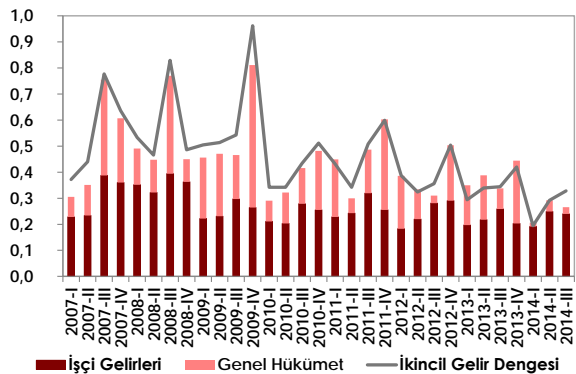
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Grafik 18. Yatırım Geliri (net) Kompozisyonu
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 19. İkincil Gelir Dengesi ve İşçi Gelirleri
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Yılın üçüncü çeyreği, küresel risk iştahının dalgalı seyrettiği bir dönem olmuştur. FED'in varlık alım programını sonlandıracağına yönelik iletişiminin güçlenmesi, Çin, Japonya ve AB'de büyümeye yönelik endişelerin artması ile ilave genişlemeci para politika uygulamalarının gündeme gelmesi, bu çeyrekte küresel risk iştahını dalgalandıran temel unsurlar olmuşlardır. Diğer taraftan, Suriye'de yaşanan gelişmelerin yoğunluk kazanması, finans hareketlerine etki eden ülkemize özgü bir unsur olarak öne çıkmıştır. Ödemeler dengesi finans hesabına ana başlıklar itibarıyla bakıldığında, geçen çeyrekte doğrudan yatırımlarda görülen yavaşlama üçüncü çeyrekte belirginleşirken, portföy yatırımları çeyrek genelinde giriş yönlü hareket etmiştir. Diğer yatırım girişlerinde ise gerek bankacılık gerek diğer sektörlerin borç çevirme oranları, bir önceki çeyreğe göre bir miktar azalmasına rağmen 100 düzeyinin üstündeki seviyelerini korumuştur. Öte yandan, yükümlülük ayağında yer alan mevduatlarda geçen çeyrek başlayan giriş eğilimi bu çeyrek de devam etmiştir.

Finansman ihtiyacı üçüncü çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre artmıştır. Finansman ihtiyacı kalemi söz konusu çeyrekte bir önceki döneme göre 3,9 milyar ABD doları azalarak 18,6 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.¹

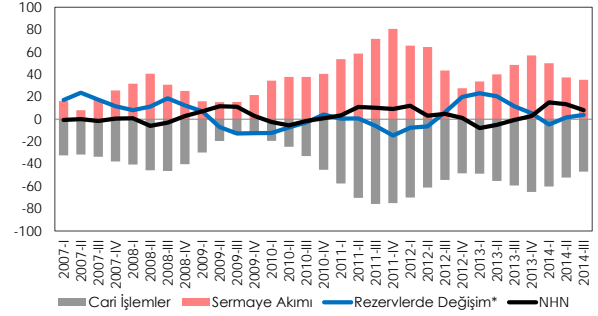
Aynı çeyrekte borç yaratan yükümlülüklerin toplam yükümlülükler içindeki payı bir önceki yılın aynı çeyreğine göre artarken, borç yaratmayan yükümlülüklerin payı ise azalmıştır. Bu çeyrekte borç yaratan ve borç yaratmayan finansman kaynakları sırasıyla 8,3 milyar ABD doları ve 2,5 milyar ABD doları artış göstermiştir.²

1 Bakınız ek tablolar, "Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları".

2 Bakınız ek tablolar, "Ödemeler Dengesi Borç Yaratan ve Borç Yaratmayan Akımlar".

Grafik 20. Cari İşlemler Hesabı ve Başlıca Finans Hesabı Kalemleri

(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

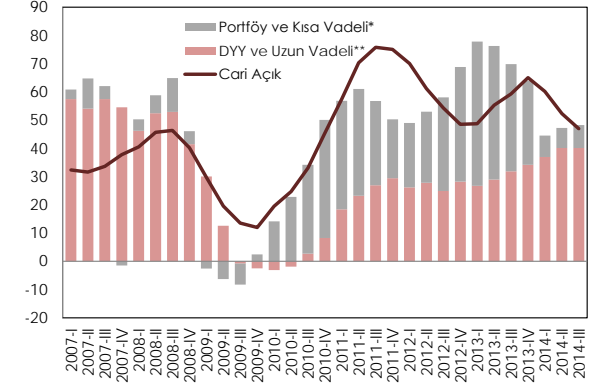

Kaynak: TCMB.

* Rezerv değişimi, ödemeler dengesi tablosundan resmi rezervlerin yanı sıra, bankalar ve diğer sektörün efektif ve mevduat varlıklarının toplamından oluşmaktadır.

Grafik 21. Cari İşlemler Hesabı ve Finansmanı

(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

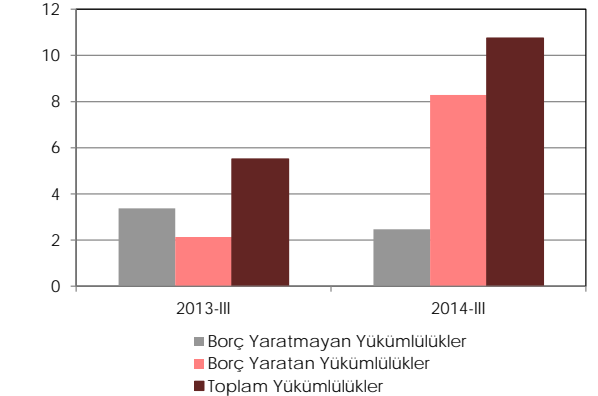
Kaynak: TCMB.

* Hisse senetleri, hükümetin yurt içi borç senetleri, bankalar ve diğer sektörlerin kısa vadeli kredileri ile bankalardaki mevduat kaleminin toplamından oluşmaktadır.

** Uzun vadeli sermaye hareketleri, bankalar ve diğer sektörlerin uzun vadeli net kredileri ile bankalar ve Hazine'nin yurt dışına ihraç ettikleri tahvilleri kapsamaktadır.

Grafik 22. Finans Hesabı Altında Dış Borç Yaratan ve Yaratmayan Yükümlülükler

(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

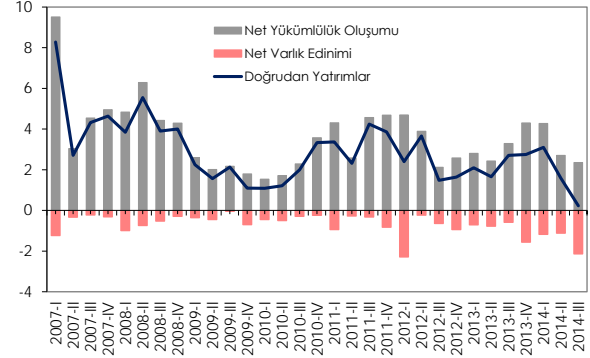
2.1 Doğrudan Yatırımlar

Doğrudan yatırım girişlerinde, geçen çeyrekte görülen yavaşlama yılın üçüncü çeyreğinde belirginleşmiştir. AB ülkelerinde artarak devam eden ekonomik durgunluk, doğrudan yatırım girişlerini yavaşlatan temel unsur olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan, doğrudan yatırımlar içerisinde yer alan gayrimenkul yatırımları hızlı artışını bu çeyrekte de devam ettirmiştir. Söz konusu gelişmede, 2013 yılında devreye giren yabancılara mesken satışını kolaylaştıran yasal düzenlemenin etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

2014 yılının üçüncü çeyreğinde, yurt içine yapılan doğrudan yatırımlar 2,4 milyar ABD doları tutarında gerçekleşmiştir. Bu yatırımlarda madencilik ve taş ocaklığı sektörüne yapılan yatırımlar ile finans ve sigorta alanında yapılan yatırımlar etkili olmuştur. Bu çeyrekte, Asya ülkelerinden gelen yatırımların toplam yatırımlardaki payı yüzde 42,7'ye yükselirken, Avrupa ülkelerinin toplamdaki payı yüzde 55,5'e düşmüştür.

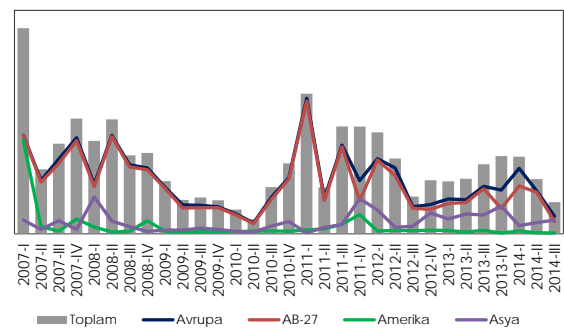
Yurt dışına yapılan doğrudan yatırımlar, 2014 yılı üçüncü çeyreğinde, Asya ülkelerine yapılan doğrudan yatırımların artmasının etkisiyle, yüksek bir artış kaydetmiştir. Söz konusu yatırımlar, üçüncü çeyrekte 2,1 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, Avrupa ülkelerinin payı yüzde 21,4'e düşmüş, Asya ülkelerinin payı ise yüzde 73,9'a yükselmiştir.

Grafik 23. Doğrudan Yatırımlar
(milyar ABD doları)

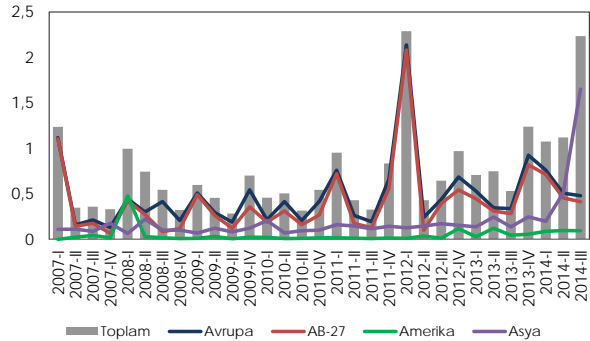
Kaynak: TCMB.

Grafik 24. Yurt İçindeki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 25. Yurt Dışındaki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

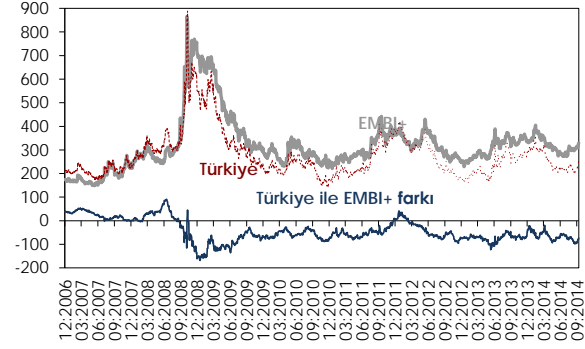
2.2 Portföy Yatırımları

Yılın üçüncü çeyreği küresel risk iştahının dalgalı seyrettiği bir dönem olmuştur. Çin, Japonya ve AB'de büyümeye yönelik ortaya çıkan endişeler, gelişmekte olan ülkelere yönelik portföy akımlarına etki eden temel unsurlar olmuşlardır. Bu dönemde, Türkiye'nin risk priminin, Gelişen Piyasalar Tahvil Endeksi (EMBI+) ortalama risk priminin altında kaldığı ve söz konusu iki risk priminin yılın üçüncü çeyreğinde artış gösterdiği görülmektedir.

2014 yılı üçüncü çeyreğinde portföy yatırımları, Ağustos ayında küresel hareketlere paralel görülen çıkışa rağmen, çeyrek genelinde giriş yönlü hareket etmiştir. Enstrüman bazında bakıldığında, yurt dışı yerleşiklerin dönem toplamında, DİBS dışındaki tüm enstrümanlarda alıcı oldukları izlenmiştir. Bu dönemde, DİBS piyasasında 1,5 milyar ABD doları net çıkış; hisse senedi piyasasında ise 0,2 milyar ABD doları tutarında düzeyinde net giriş kaydedilmiştir. Portföyün vade yapısı bir önceki çeyreğe iyileşme göstermiştir.

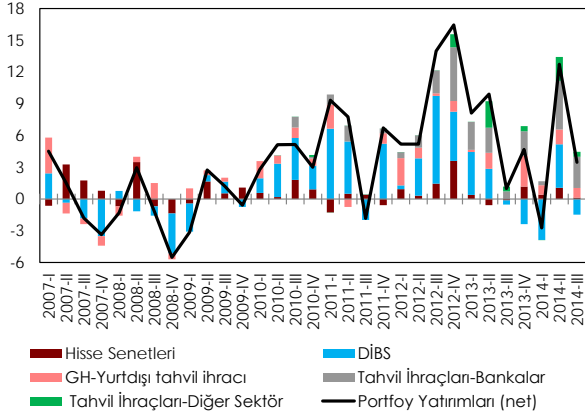
2014 yılı üçüncü çeyreğinde bankaların yurt dışı tahvil ihraçları yüksek düzeylerde gerçekleşirken, diğer sektörler de yurt dışı tahvil ihraçlarını sürdürmüşlerdir. Yurtdışında gerçekleştirilen tahvil ihraçları yoluyla yılın üçüncü çeyreğinde, bankalar 2,8 milyar ABD doları ve diğer sektörler de 0,4 milyar ABD doları net borçlanma gerçekleştirmişlerdir. Bu gelişmeler sonucunda, Eylül sonu itibarıyla, bankaların ve diğer sektörlerin yurt dışında ihraç ettiği borç senetleri stoku, sırasıyla 27,9 milyar ABD dolarına ve 7,5 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Öte yandan, yurt içinde ihraç edilen borç senetleriyle ilgili olarak, yurt dışı yerleşikler bankalardan 158 milyon ABD doları, diğer sektörlerden ise 23 milyon ABD doları değerinde net alım yapmışlardır.

Grafik 26. İkincil Piyasa Getiri Farkları ve Türkiye'nin Görel Durumu (baz puan)

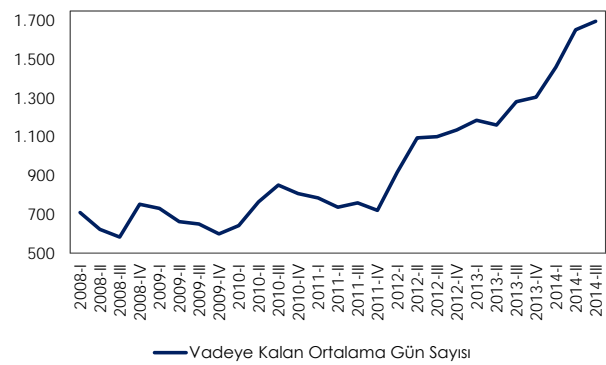
Kaynak: JP Morgan.

Grafik 27. Portföy Yatırımları - Yükümlülükler (milyar ABD doları)

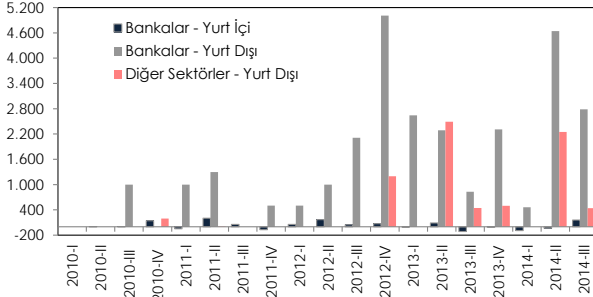
Kaynak: TCMB.

Grafik 28. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki DİBS'lerin Vade Yapısı (ağırlıklandırılmış piyasa değeri, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 29. Bankalar ve Diğer Sektörlerin Borçlanma Senetleri (milyon ABD doları)

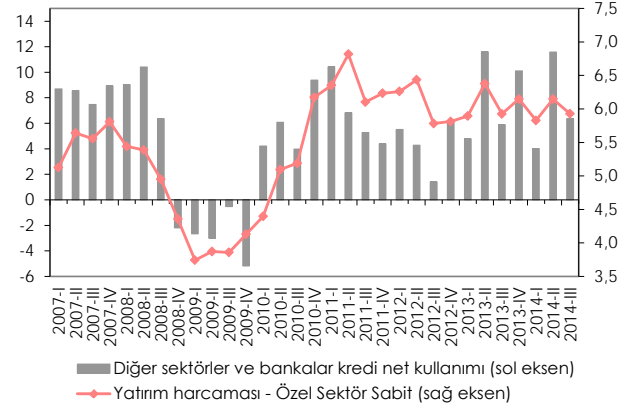
Kaynak: TCMB.

2.3 Krediler ve Mevduat

Gerek bankacılık sektörünün gerek diğer sektörlerin yurt dışından kredi türü borçlanmalarında, 2014 yılı üçüncü çeyreğinde arz yönlü bir kısıt gözlenmemektedir. Bankaların yurtdışından sağladığı kısa vadeli kredilerdeki net düşüşe bağlı olarak toplam kredi kullanımlarında bir önceki çeyreğe göre net gerileme görülürken, uzun vadeli kredi kullanımlarında net artış olmuştur. 2014 yılı üçüncü çeyreğinde bankalar uzun vadeli kredilerde net bazda 2,0 milyar ABD doları, kısa vadeli kredilerde ise 1,1 milyar ABD doları tutarında kredi kullanmışlardır. Bankaların toplam dış borç çevirme oranı 2014 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre önemli bir değişiklik göstermemiş ve yüzde 107 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bankaların tahvil cinsi borçlanmaları da dâhil edildiğinde, bankacılık sektörü toplam borç çevirme oranı yüzde 113 seviyesinde gerçekleşmektedir.

Diğer sektörlerin temelde yatırımlarının finansmanı için kullandığı yurt dışı kaynaklı uzun vadeli krediler, yılın üçüncü çeyreğinde bir önceki döneme göre bir miktar azalmasına rağmen net giriş göstermiştir. Bu dönemde uzun vadeli kredilerde 0,2 milyar ABD doları tutarında net kullanım gerçekleşmiş ve borç çevirme oranı bir önceki döneme göre gerileyerek yüzde 104 olmuştur. Kısa vadeli krediler ile tahvil cinsi borçlanmalar da dâhil edildiğinde, diğer sektörlerin toplam borç çevirme oranının bir önceki döneme göre gerileyerek yüzde 111 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Uzun vadeli kredilerde EUR/USD paritesindeki değişimlerinin kredi kullanımlarının döviz kompozisyonu üzerinde bir etkisi görülmezken, kısa vadeli kredilerde etkili olduğu görülmüştür (Kutu 2).

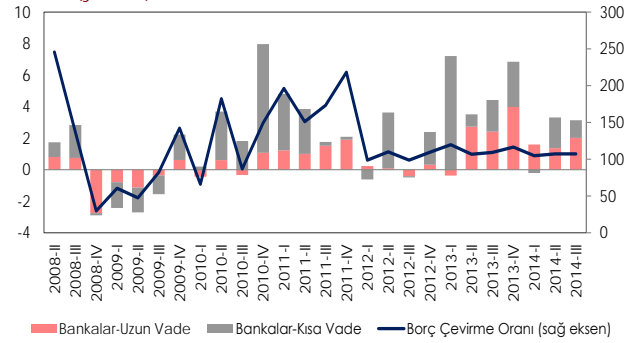
Grafik 30. Uzun Vadeli Net Kredi Kullanımı* ve Diğer Sektörlerin Yatırım Harcamaları
(milyar TL, 1998=100, 32 sayılı Karar etkisi dâhil)

* Bankaların yurt içine açtıkları yabancı para cinsinden krediler dâhildir.

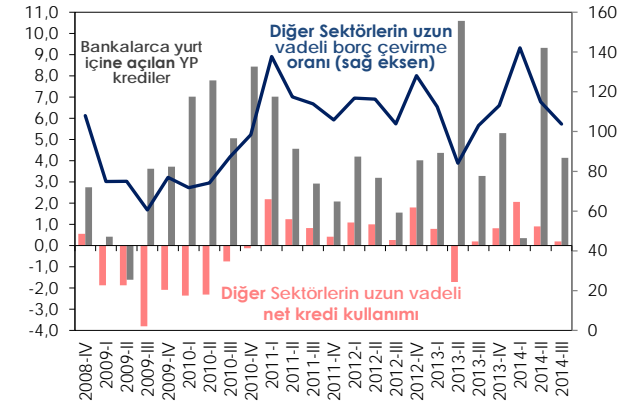
Kaynak: TCMB.

Grafik 31. Bankaların Uzun ve Kısa Vadeli Net Kredi Kullanımı (milyar ABD doları) ve Toplam Borç Çevirme Oranı (yüzde)

Kaynak: TCMB.

Grafik 32. Bankalarca Yurt İçine Açılan YP Kredileri - Diğer Sektörlerin Uzun Vadeli Net Kredi Kullanımı (milyar ABD doları) ve Uzun Vadeli Borç Çevirme Oranı (yüzde)

Kaynak: TCMB.

Kutu 2

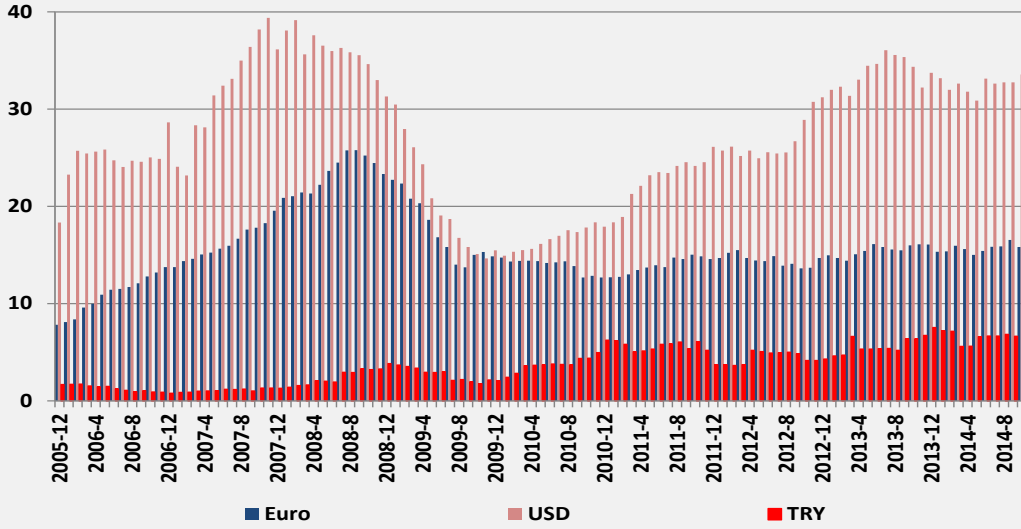
Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredilerin Döviz Kompozisyonu

ABD Merkez Bankasının faiz artırımına başlayacağına yönelik iletişimini artırması ve Euro Bölgesindeki büyüme endişelerine yönelik olarak Avrupa Merkez Bankası'nın genişlemeci para politikasını devam ettireceğini açıklaması 2014 üçüncü çeyreğinde Euro-dolar paritesinde önemli hareketliliğe yol açmıştır. Öte yandan, son yıllarda ihracatın coğrafi çeşitliliğinin artması ihracatın döviz kompozisyonunun da değişmesine yol açmıştır. Bu kutuda, pariteye yönelik beklentilerin ve ihracatın yapısındaki değişimin yurt dışından borçlanmaların döviz kompozisyonu üzerindeki etkisi, grafiksel olarak incelenecektir.

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar uyarınca özel sektörün yurt dışından sağladığı kredilerin takibi Bankamız tarafından yapılmaktadır. Özel sektörün yurt dışından sağladığı krediler; kamu bankaları hariç özel bankalar, bankacılık dışı finansal kuruluşlar ile finansal olmayan kuruluşlar (Kamu İktisadi Teşebbüsleri hariç) ve gerçek kişilere ait nakit krediler, yurt dışındaki tahvil ihraçları, ticari krediler ile yabancı sermaye sayılan kredilerden meydana gelmektedir. Söz konusu krediler, TCMB tarafından uzun ve kısa vade ayrımında "Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu" adı altında yayımlanmaktadır. Bahsi geçen yayında özel sektörün yurt dışından sağladığı kredilerin döviz kompozisyonu stok değeri olarak yer almaktadır.

Özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredilerin döviz kompozisyonu incelendiğinde, borçlanmada ağırlığın ABD dolarında olduğu görülmektedir. Yıllıklandırılmış veri ile, 2005 yıl sonunda 18,3 milyar olan ABD doları cinsinden borçlanmanın 2014 Ekim ayı itibarıyla 33,6 milyar ABD dolarına ulaştığı görülmektedir. Euro cinsinden borçlanmalar ise 2005-2008 yılları arasında sürekli artarak 2008 Eylül ayında en yüksek değeri olan 25,8 milyar Euro'ya ulaşmıştır. Küresel finansal kriz ile birlikte kredi kullanımlarının her iki döviz cinsi için de azaldığı; sonrasında ise Euro cinsinden kredi kullanımlarının 15 milyar ABD doları düzeyinde yatay seyir izlerken, ABD doları cinsinden borçlanmanın artarak 30 milyar ABD dolarının üzerine çıktığı görülmektedir. Döviz kompozisyonunda en dikkat çekici nokta ise Türk Lirası cinsinden kredi kullanımlarının payının artmasıdır. Şöyle ki; 2005 yıl sonunda 1,7 milyar ABD doları olan Türk Lirası cinsinden kredi kullanımları, 2014 Ekim ayı itibarıyla 6,8 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır (Grafik 1).

Grafik 1. Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredilerin Döviz Kompozisyonu
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

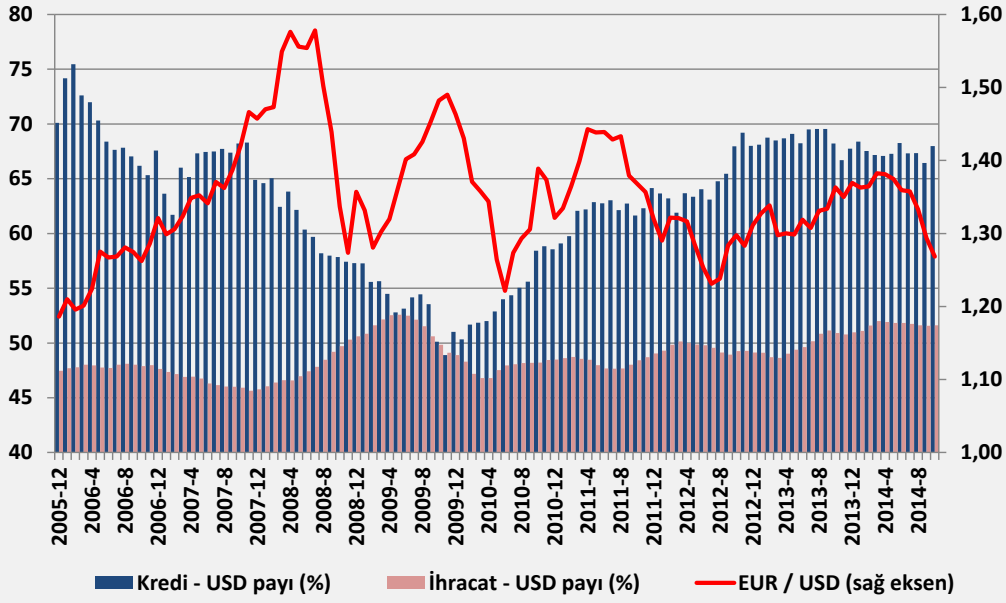

Kaynak: TCMB.

Grafik 2’de, özel sektörün yurt dışından sağladığı ABD doları cinsinden uzun vadeli kredi kullanımları ile ABD doları cinsinden yapılan ihracatın yüzdeleri¹ ve EUR/USD paritesi gösterilmektedir. 2006 – 2008 yılları arasında EUR/USD paritesindeki artışa rağmen, ABD doları cinsinden kredi kullanımlarının payının yüzde 75’ten yüzde 60’a gerilediği, 2009 sonunda ise yüzde 49 ile en düşük düzeye ulaştığı görülmektedir. Aynı dönemde ABD doları cinsinden ihracatın payı ise yüzde 47’den 53’e yükselmiştir. Küresel finansal kriz dönemi sonrasında ise ABD doları cinsinden kredi kullanımlarının payı artarak yüzde 70 seviyesine yaklaşmıştır. Aynı dönemde EUR/USD paritesinin dalgalı bir seyir izlediği, ihracatta ise ABD doları cinsinden ihracatın payının arttığı görülmektedir.

¹ Yüzdeler, ABD dolarının (Euro + ABD Doları) toplamı içindeki payı olarak verilmiştir. ABD doları ve Euro cinsinden kullanılan kredilerin tüm krediler içindeki payı, uzun vadeli kredilerde yüzde 87 (yıllıklandırılmış verilerle), kısa vadeli kredilerde ise yüzde 94’tür (6 aylık verilerle). ABD doları ve Euro cinsinden ihracatın tüm ihracat içindeki payı ise 92’dir (yıllıklandırılmış verilerle).

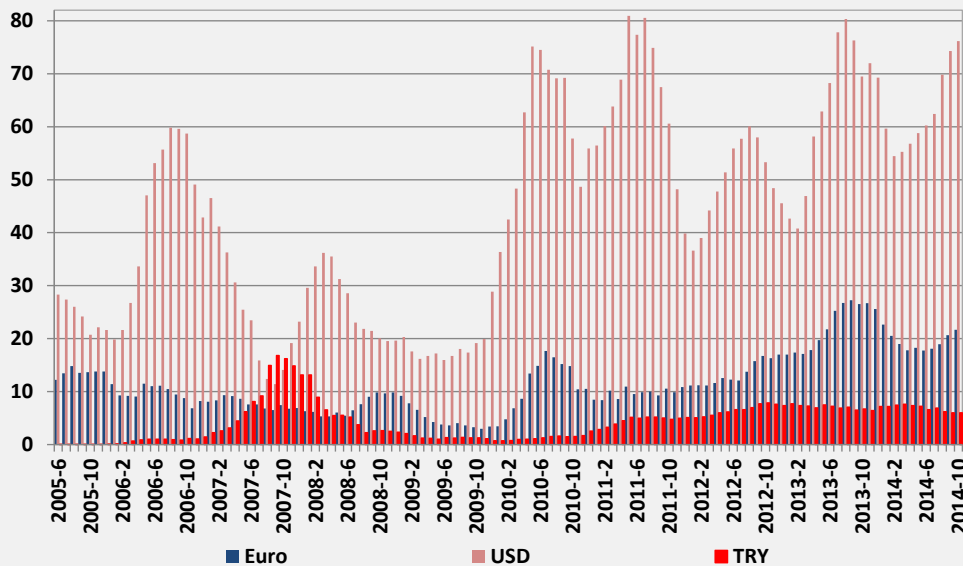
Grafik 2. Özel Sektörün Yurt Dışı Uzun Vadeli Kredi Kullanımları ile İhracatta ABD Dolarının Payı ve EUR/USD Paritesi (yıllıklandırılmış, yüzde)

Kaynak: TCMB.

Özel sektörün yurtdışından sağladığı kısa vadeli kredilerin 2005-2014 Ekim dönemi için döviz kompozisyonu incelendiğinde, ABD doları cinsinden borçlanmanın ağırlığının arttığı görülmektedir. Altı aylık birikimli verilerle, krizle beraber 2009 yılında 17 milyar ABD doları seviyesine inen ABD doları cinsinden kredi kullanımlarının dalgalı bir seyir izlediği ve kriz sonrası artarak 2014 Ekim ayı itibarıyla 76 milyar ABD doları seviyesine ulaştığı gözlenmektedir. Euro kredi kullanımlarının ise görece olarak daha dengeli bir seyir izlediği ve 2014 Ekim ayı itibarıyla 22 milyar ABD doları seviyesinde olduğu görülmektedir. Türk Lirası cinsinden kısa vadeli kredi kullanımları ise 2011 sonrası yatay bir seyirle 7 milyar ABD doları seviyesinde seyretmektedir.

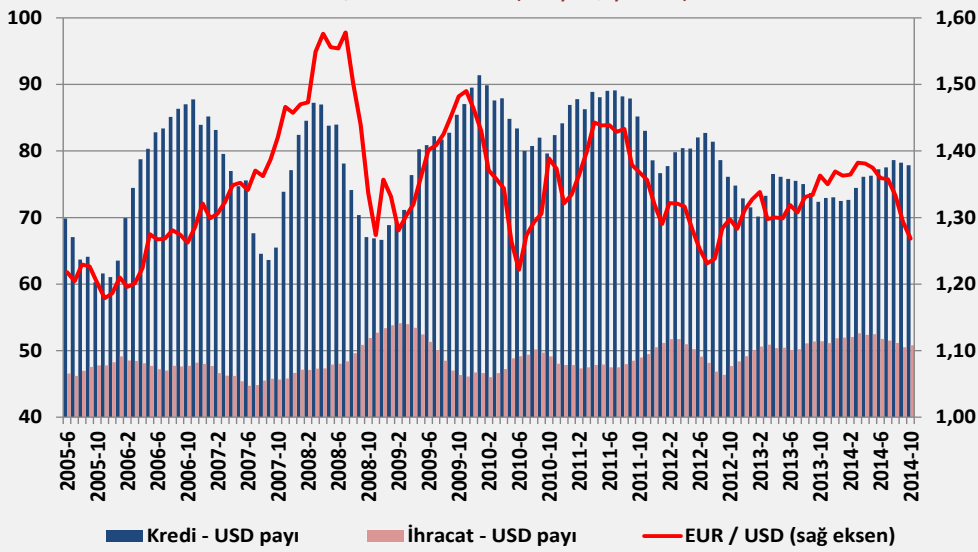
Grafik 3. Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kısa Vadeli Kredilerin Döviz Kompozisyonu (6 aylık, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 4'te, özel sektörün yurt dışından sağladığı ABD doları cinsinden kısa vadeli kredi kullanımları ile ABD doları cinsinden yapılan ihracatın yüzdeleri ve EUR/USD paritesi gösterilmektedir. ABD doları cinsinden kredi kullanımlarının payı ile EUR/USD paritesi arasındaki doğru yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir: EUR/USD paritesinin arttığı dönemlerde (diğer değişkenler sabitken) ABD doları cinsinden borçlanma daha cazip hale gelmekte ve payı artmaktadır.² Diğer taraftan, EUR/USD paritesi ile ABD doları ile yapılan ihracatın payının ilişkisine bakıldığında ise, beklenildiği gibi, ters yönlü bir ilişki gözlemlenmektedir.³ EUR/USD paritesinin arttığı dönemlerde ABD doları cinsinden yapılan ihracatın payı artmaktadır.

Grafik 4. Özel Sektörün Yurt Dışı Kısa Vadeli Kredi Kullanımları ile İhracatta ABD Dolarının Payı ve EUR/USD Paritesi (6 aylık, yüzde)

Kaynak: TCMB.

Sonuç olarak, özel sektörün yurt dışından sağladığı kredilerde hem uzun hem de kısa vadede borçlanma ağırlıklı olarak ABD doları cinsinden gerçekleştirilmektedir. Uzun vadeli kredilerde parite değişimlerinin kredi kullanımlarının döviz kompozisyonu üzerinde bir etkisi görülmezken, kısa vadeli kredilerde EUR/USD paritesi ile ABD doları cinsinden kredi kullanımlarının payı arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Öte yandan, ihracatın döviz yapısının hem kısa hem uzun vadeli borçlanmaların bir belirleyeni olduğu görülmektedir.

² EUR/USD paritesi ile Amerikan doları cinsinden kredi kullanımlarının payı arasındaki korelasyon değeri 0,40'dır.

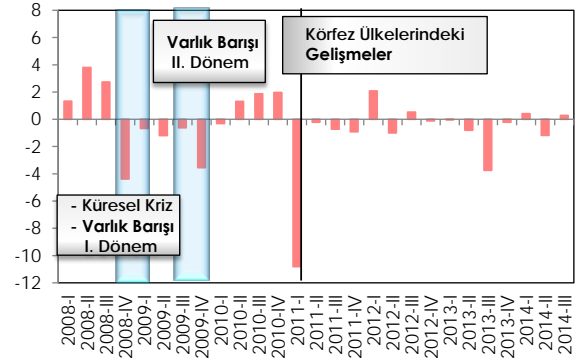
³ EUR/USD paritesi ile ihracatta Amerikan dolarının payı arasındaki korelasyon değeri -0,13'tür.

Yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışındaki bankalarda bulunan mevduatları, ödemeler dengesi tablosunda “Finans Hesabı / Diğer Yatırımlar / Efektif ve Mevduatlar / Net Varlık Edinimi / Diğer Sektörler” kalemine kaydedilmektedir. Özellikle iktisadi dalgalanmaların yaşandığı dönemlerde söz konusu hesaplarda gözlenen yüksek ve kısa süreli hareketler nedeniyle, ilgili kalem sermaye hareketlerinin takibinde önemli bir yer tutmaktadır. Öte yandan, kriz dışındaki zamanlarda bu hesapların genel olarak birikim yönlü geliştiği gözlenmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, 2014 yılının üçüncü çeyreği için gösterge niteliğindeki veriler 0,3 milyar ABD dolarlık bir artışa işaret etmektedir.

Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın Merkez Bankası nezdindeki döviz hesaplarına uygulanan faizlerin düşürülmesi neticesinde, bu hesaplarda gözlenen azalış eğilimi devam etmektedir. Uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları (KMDTH) ile süper döviz hesaplarına (SDTH) uygulanan faiz oranı son olarak 2013 yılı Nisan ayında düşürülmüştür. 2014 yılının üçüncü çeyreğinde bu hesaplarda 1,1 milyar ABD doları ile en yüksek tutardaki net çıkış gerçekleşmiştir.

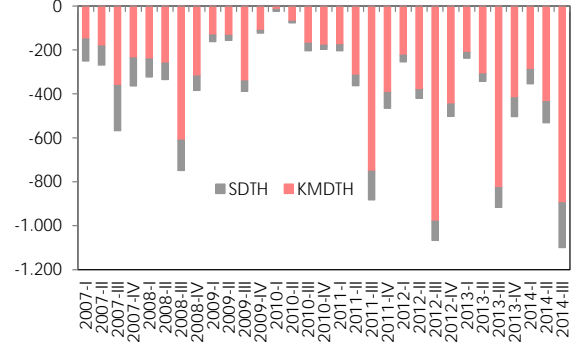
Diğer yatırımların yükümlülük ayağında, bankalardaki mevduatlarda geçen çeyrekte başlayan giriş bu çeyrekte de sürmüştür. Bu dönemde yurt dışı bankalar kaynaklı mevduat girişlerinin yanında yurt dışı kişiler mevduatında da giriş gerçekleşmiştir. 2014 yılının üçüncü çeyreğinde yurt dışında yerleşik bankaların yurt içi bankalardaki yabancı para mevduatlarında 196 milyon ABD doları net çıkış gözlenmesine rağmen, Türk lirası mevduatlarında 1.049 milyon ABD doları net giriş gerçekleşmiştir.

Grafik 33. Diğer Sektörlerin Yurt Dışı Mevduatı
(milyar ABD doları)

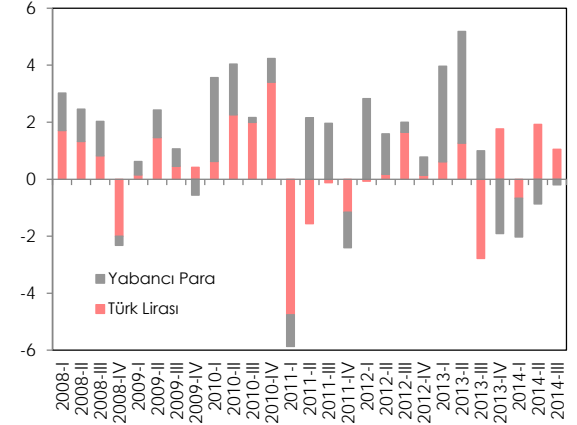
Kaynak: TCMB.

Grafik 34. KMDTH ve Süper Döviz Hesapları
(milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 35. Yurt Dışında Yerleşik Bankaların Yurt İçinde Yerleşik Bankalardaki Mevduatı - YP ve TL Dağılımı
(milyar ABD doları)

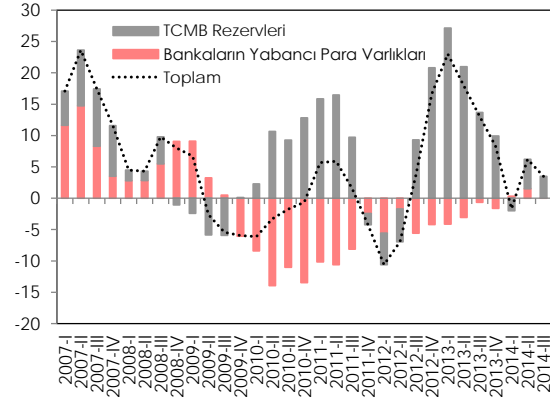
Kaynak: TCMB.

Sermaye girişlerinin etkisiyle 2014 yılının ikinci çeyreğinde artış gösteren ödemeler dengesi tablosundaki rezerv varlıklar kalemi, üçüncü çeyrekte de artış kaydetmiştir. Bu çeyrekte ödemeler dengesi tablosundaki resmi rezervlerde 1,6 milyar ABD doları artış kaydedilmiştir. Bu artışta, Eylül ayında Hazine'nin gerçekleştirdiği tahvil ihracı ile Merkez Bankası'nca ihracatçılara kullanılan reeskont kredilerinin geri dönüşlerinden kaynaklanan döviz girişleri etkili olmuştur. Öte yandan, aynı dönemde Merkez Bankası'nın bankalara yaptığı döviz satışları ile Hazine Müsteşarlığı'nın tahvil faiz ödemeleri ve işçi döviz hesaplarındaki çıkışlar, rezervlerdeki başlıca çıkış kalemlerini oluşturmuştur.

TCMB uluslararası rezervleri, bir önceki çeyrek sonuna göre 1,7 milyar ABD doları azalarak 131,8 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Eylül ayı itibarıyla, orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 1 yıl ve daha az kalmış dış borç verisi kullanılarak hesaplanan "kalan vadeye göre kısa vadeli dış borç (KVDB)", bir önceki çeyrek sonuna göre yüzde 1,2 azalarak 166,3 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, rezerv yeterlilik göstergelerinden biri olarak kabul edilen toplam uluslararası rezervlerin "kalan vadeye göre KVDB stoku"na oranı yüzde 88 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yurt dışı şube ve iştirakler hariç tutulduğunda söz konusu oran, yüzde 103 olarak hesaplanmaktadır.

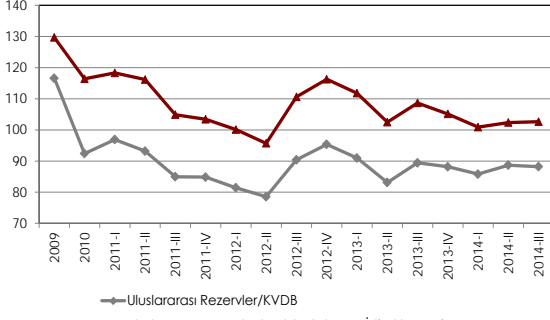
Net Hata ve Noksan (NHN) kalemi, bu yılın üçüncü çeyreğinde yaklaşık 2,1 milyar ABD doları net giriş kaydetmiştir. Yıllık bazda bakıldığında, üçüncü çeyrekte 12 aylık birikimli NHN'nin 8,1 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleştiği ve toplam döviz gelirlerine oranının da yüzde 3,6 seviyesine gerilediği görülmektedir (Kutu3).

Grafik 36. Uluslararası Rezervler
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

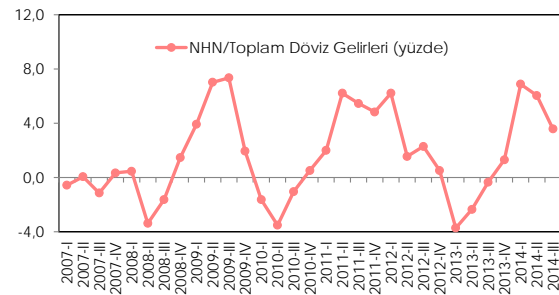
Kaynak: TCMB.

Grafik 37. Uluslararası Rezervlerin Kalan Vadeye Göre KVDB Stokuna Oranı (yüzde)

Kaynak: TCMB.

Grafik 38. Net Hata Noksanın Toplam Döviz Gelirlerine Oranı
(yıllıklandırılmış, yüzde)

Kaynak: TCMB.

Kutu 3

Net Hata Noksan Kalemi ve Seçilmiş Ülkeler Bazında Karşılaştırması

Ödemeler dengesi istatistikleri çerçevesinde yayımlanan Net Hata Noksan (NHN) kaleminin dalgalı ve yüksek düzeyleri dikkat çekmekte ve kamuoyunda tartışılan konular arasında yer almaktadır. Konu, bu raporun önceki sayılarında çeşitli boyutlarıyla incelenmiş ve birkaç kutu başlığı altında yayınlanmıştır. Bu kutuda ise, diğer çalışmaların sonuçlarına da değinerek, Türkiye’de NHN’nin gelişimi özetlenmekte ve diğer ülkeler ile karşılaştırılmaktadır.

Tanım ve Örnekler

Ödemeler dengesi, her işlemin alacak ve borç şeklinde kaydedildiği bir muhasebe sistemidir. Bu nedenle, ödemeler dengesi konusu her işlem, mahiyeti ile ilgili kaleme kaydedilirken, karşı kaydının da bir başka kaleme yer alması, başka bir deyişle, her işlemin eşit değerde alacak ve borç kayıtlarıyla kaydedilmesi esastır. Başka bir deyişle, “Cari İşlemler Hesabı” ve “Sermaye Hesabı”nın toplamının her zaman “Finans Hesabı” kalemine eşit olması gerekmektedir. Teorik olarak böyle bir denklığı gözetilen ödemeler dengesi metodolojisine karşın, uygulamada bu denklik her zaman sağlanamamaktadır. Nitekim, verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; dolayısıyla ilgili alacak ve borç kayıtları arasında farklılıklar oluşabilmektedir. Bu farklar NHN kalemini oluşturmakta ve bir “kalıntı” kalem şeklinde ödemeler dengesi istatistiklerine yansıtılmaktadır (Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı).

Öte yandan, Türkiye’nin ödemeler dengesi istatistiklerinde ilgili ayın verisi, yaklaşık altı haftalık bir gecikme ile yayımlanmakta ve bu gecikme süresi uluslararası uygulamalara göre oldukça kısa olarak değerlendirilmektedir. İstatistiklerin güncelliğini kaybetmeden kullanıcılara ulaşmasını amaçlayan bu uygulama, yayım tarihinde mevcut olmayan verilerin yerine geçici nitelikteki verilerin kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Ödemeler dengesi istatistikleri ve dolayısıyla NHN kalemi de, hem geçici nitelikteki söz konusu verilerin zaman içinde kesinleşmesi, hem de yeni bir kaynaktan veri derlenmeye başlanması nedeniyle güncellenebilmektedir.

NHN’ye ilişkin farklı örnekler vermek mümkündür:

- 2008 yılından başlayarak ihracat bedellerinin yurda getirilme zorunluluğunun kaldırılması, bankalar hariç yurt içi yerleşiklerin yurt dışında tuttıkları mevduatlarda artışa yol açmıştır. Dış ticarete ilişkin mal hareketlerinde ihracatçının aldığı ödemenin bir kısmını yurtiçinde yerleşik bankaya kalan kısmını yurtdışındaki bankaya yatırabilmesi bankalar sisteminden alınan veri ile gümrük kayıtlarından alınan verinin farklı olmasına yol açmakta ve bu fark NHN kalemine yansımaktadır.
- Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements, BIS) Uluslararası Yerel

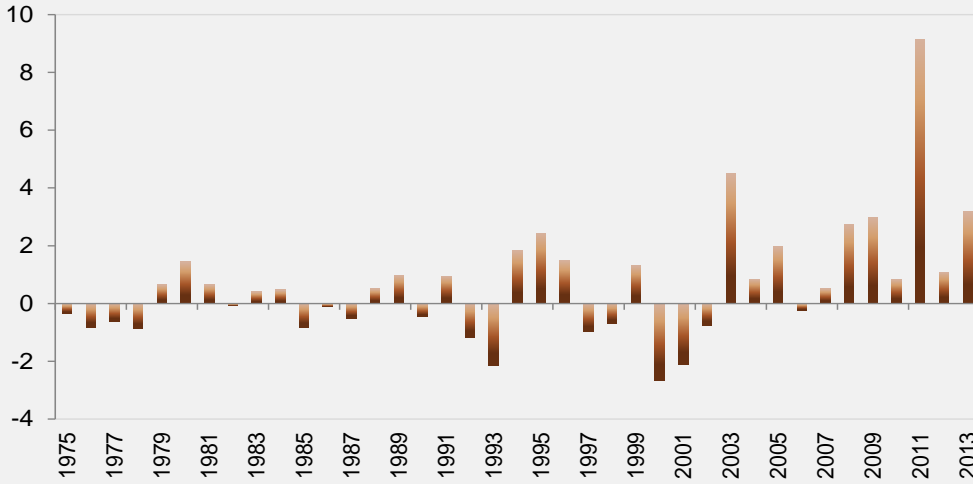
Bankacılık İstatistikleri'nin 3 aylık bazda ve yaklaşık dört aylık bir gecikme ile yayımlanıyor olması ve BIS verisi açıklanincaya kadar, bankaların yurt dışı şubelerine ait verilerin ödemeler dengesi istatistiklerinde gösterge niteliğinde kullanılması sebebiyle iki veri arasındaki fark NHN kalemine yansımaktadır.

- Turizm gelir ve giderlerinin izlenebilmesi için yürütülen anket çalışmaları sonucunda hesaplanan "seyahat gelir veya gideri", bankaların döviz varlıklarına birebir yansımamışsa, aradaki fark NHN kalemine yansımaktadır (Ödemeler Dengesi Raporu 2014-I, Kutu 3).

Ülkeler Arası Karşılaştırmalar

Türkiye'nin ödemeler dengesi istatistiklerinde NHN kaleminin yıllık bazda gelişimi incelendiğinde, 1975-2000 döneminde giriş ve çıkış yönünde, görece olarak düşük miktarlarda oluşan NHN kaleminin, 2000'li yıllar itibarıyla arttığı ve 2007 yılından itibaren düzenli olarak giriş yönünde seyrettiği dikkat çekmektedir. 2011 yılı ise NHN'nin tarihsel olarak en yüksek seviyeye ulaştığı yıl olmuştur (Grafik 1).

Grafik 1. NHN Gelişimi (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

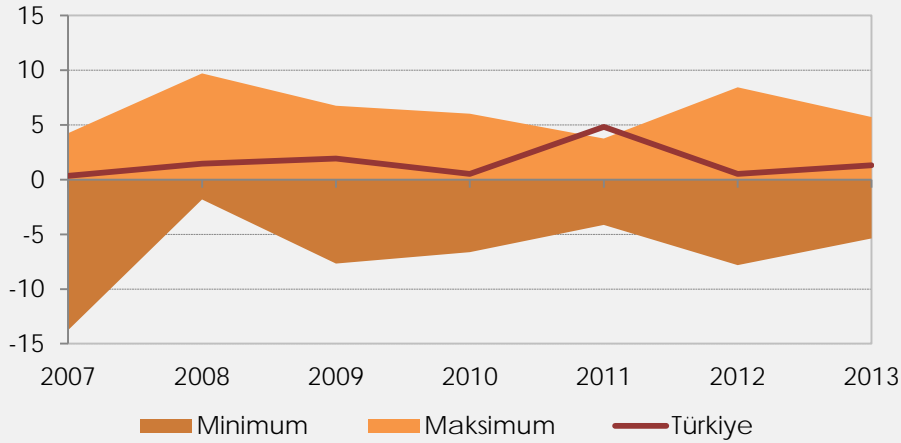
Türkiye için yayımlanan NHN kaleminin diğer ülkeler ile karşılaştırmasını yapabilmek açısından, Türkiye dahil seçilmiş 20 ülkenin NHN kalemlerinin toplam döviz gelirlerine⁶ ve GSYİH'lerine oranları hesaplanmıştır. İlk olarak, NHN'nin toplam döviz gelirleri oranları incelendiğinde; İsviçre, Norveç, İtalya ve Japonya'nın genel olarak Türkiye'den yüksek seyrettiği görülmektedir. Ayrıca, Arjantin, Çin, Almanya, Rusya ve Hindistan'da da bazı yıllarda yüksek düzeylerde NHN/toplam döviz gelirleri oranları tespit edilmektedir. Söz konusu ülkeler için hesaplanmış oranların mutlak değer olarak ortalamalarına bakıldığında ise, 2011 yılı dışında Türkiye verilerinin üzerinde seyrettiği görülmektedir (Tablo 1). Bir başka açıdan, incelenen dönem boyunca minimum ve maksimum değerler ile karşılaştırıldığında, yine Türkiye verisinin, ilgili yıl dışında, sifıra yakın ve oldukça istikrarlı bir seyir izlediği izlenmektedir (Grafik 1).

⁶ Toplam döviz gelirleri bir ülkenin ödemeler dengesi bilançosunda yer alan ve cari işlemler hesabında bulunan toplam mal ihracatı gelirleri, hizmet gelirleri, birincil gelir dengesindeki gelir kalemi ve ikincil gelir dengesinin toplamından oluşmaktadır.

Tablo 1: NHN/Toplam Döviz Gelirleri (yüzde)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 Q1	2014 Q2	2014 Q3
Türkiye	0,33	1,46	1,94	0,51	4,83	0,51	1,31	15,99	-4,72	3,48
Arjantin	0,05	1,20	-0,49	-0,64	-3,98	-2,80	-5,38	-0,95	0,08	-
Brezilya	-1,57	0,73	0,30	-1,45	-0,41	0,13	0,34	2,43	1,50	-
Çin	0,96	1,14	-2,92	-2,88	-0,63	-3,62	-2,98	4,12	-	-
Çek Cumhuriyeti	1,00	0,11	-2,16	-0,76	0,46	0,17	-0,44	-2,98	1,79	-
Almanya	3,26	1,65	0,78	-2,73	-0,26	1,04	3,33	4,05	4,35	-
Yunanistan	1,29	1,13	-1,09	-0,78	0,05	-0,66	-1,36	6,89	-7,47	-
Hindistan	0,41	5,88	0,00	-0,24	-0,20	0,46	0,00	-0,62	-	-
İtalya	1,77	2,58	-1,45	-6,63	-4,14	-2,45	1,73	7,45	-	-
Japonya	1,60	4,54	3,84	3,76	3,26	0,35	-4,02	-1,62	5,54	-
Kore	1,18	-1,77	-1,01	-0,96	0,82	0,10	-0,39	1,12	0,04	-
Norveç	-13,76	1,78	6,75	-4,64	-1,43	-7,82	-5,13	6,53	12,22	-
Portekiz	0,74	-0,08	-0,65	1,07	0,62	-0,68	0,21	0,59	-1,39	-
Rusya Federasyonu	-2,20	-0,51	-1,67	-1,88	-1,37	-1,59	-1,66	-3,12	3,16	-
Güney Afrika	4,24	9,71	-3,64	-0,47	3,75	-0,12	5,72	6,86	4,31	-
İspanya	-0,05	-0,53	-1,84	-0,74	0,78	1,44	2,34	-	-	-
İsviçre	3,18	0,44	-7,68	6,02	-0,41	8,44	5,36	-	-	-
Tayland	1,59	4,47	2,46	-1,61	-0,07	-2,44	-0,94	-3,44	-	-
İngiltere	1,19	-0,70	-3,33	0,63	1,65	-1,43	-0,82	3,54	-	-
ABD	3,93	-1,82	6,56	0,27	-1,84	0,98	0,94	-0,86	11,30	-
Mutlak değer ortalaması	2,21	2,11	2,53	1,93	1,55	1,86	2,22	4,06	4,45	-

Kaynak: TCMB, IMF-International Financial Statistics.

Grafik 1: NHN/Toplam Döviz Gelirleri* (yüzde)

Kaynak: TCMB, IMF-International Financial Statistics.

*Minimum oranlar: Norveç(2007), ABD(2008), İsviçre(2009), İtalya(2010-2011), Norveç(2012), Arjantin(2013).

*Maksimum oranlar: Güney Afrika(2007-2008-2011-2013), Norveç(2009), İsviçre(2010-2012).

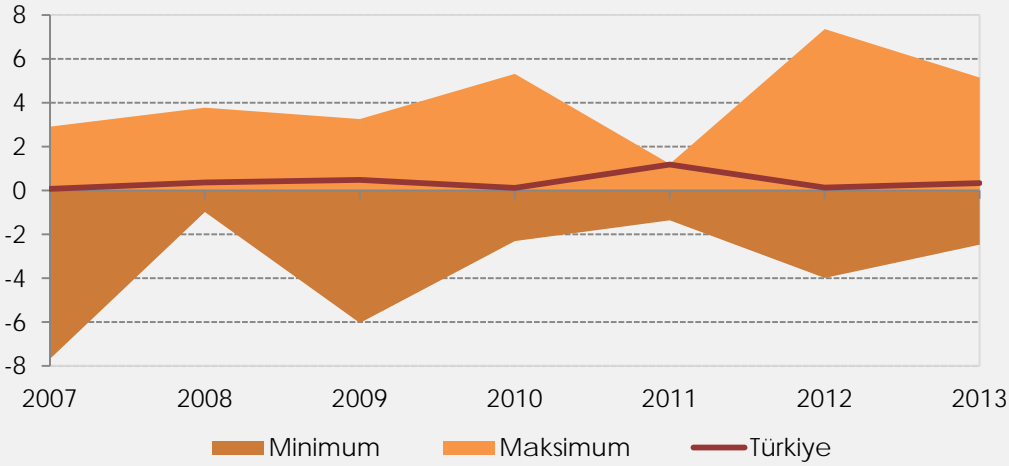
Aynı ülkelerin NHN'lerinin GSYİH'ye oranları incelendiğinde, benzer şekilde, Norveç ve İsviçre'nin dönem boyunca yüksek oranlara sahip olduğu, dönemsel olarak Güney Afrika için de yüksek değerlerin gerçekleştiği görülmektedir. Diğer taraftan, NHN/GSYİH oranlarının mutlak değer ortalamalarına bakıldığında ise Türkiye oranlarının, 2011 yılı dışında, söz konusu değerlerin oldukça altında kaldığı izlenmektedir (Tablo 2). Yıllar itibarıyla, minimum ve maksimum oranlar ile karşılaştırıldığında, Türkiye verisi sifıra yakın ve istikrarlı bir seyir izlemektedir (Grafik 2).

Tablo 2: NHN/GSYİH (yüzde)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye	0,08	0,37	0,48	0,11	1,18	0,14	0,34
Arjantin	0,01	0,27	-0,09	-0,12	-0,75	-0,46	-0,89
Brezilya	-0,23	0,11	0,04	-0,17	-0,05	0,02	0,04
Çin	0,38	0,42	-0,83	-0,89	-0,19	-1,06	-0,84
Çek Cumhuriyeti	0,71	0,08	-1,34	-0,53	0,35	0,14	-0,36
Almanya	1,83	0,91	0,38	-1,45	-0,15	0,60	1,88
Yunanistan	0,35	0,33	-0,25	-0,19	0,01	-0,20	-0,46
Hindistan	0,10	1,79	0,00	-0,06	-0,05	0,13	0,00
İtalya	0,59	0,87	-0,41	-2,02	-1,36	-0,83	0,59
Japonya	0,37	1,02	0,65	0,74	0,65	0,07	-0,88
Kore	0,51	-0,98	-0,52	-0,50	0,49	0,06	-0,23
Norveç	-7,67	1,02	3,26	-2,30	-0,72	-3,98	-2,47
Portekiz	0,32	-0,04	-0,24	0,45	0,29	-0,33	0,10
Rusya Federasyonu	-0,75	-0,18	-0,52	-0,60	-0,45	-0,51	-0,52
Güney Afrika	1,46	3,78	-1,07	-0,14	1,21	-0,04	1,92
İspanya	-0,02	-0,18	-0,55	-0,25	0,29	0,55	0,92
İsviçre	2,91	0,36	-6,04	5,32	-0,34	7,36	5,15
Tayland	1,24	3,64	1,80	-1,20	-0,06	-1,99	-0,74
İngiltere	0,56	-0,33	-1,34	0,25	0,74	-0,61	-0,34
ABD	0,70	-0,34	1,04	0,05	-0,35	0,19	0,18
Mutlak değer ortalaması	1,04	0,85	1,04	0,87	0,48	0,96	0,94

Kaynak: TCMB, IMF-International Financial Statistics, Dünya Bankası Veri Tabanı.

Grafik 2: NHN/GSYİH* (yüzde)

Kaynak: TCMB, IMF-International Financial Statistics, Dünya Bankası Veri Tabanı.

*Minimum değerler: Norveç(2007), Kore(2008), İsviçre(2009), Norveç(2010), İtalya(2011), Norveç(2012-2013)

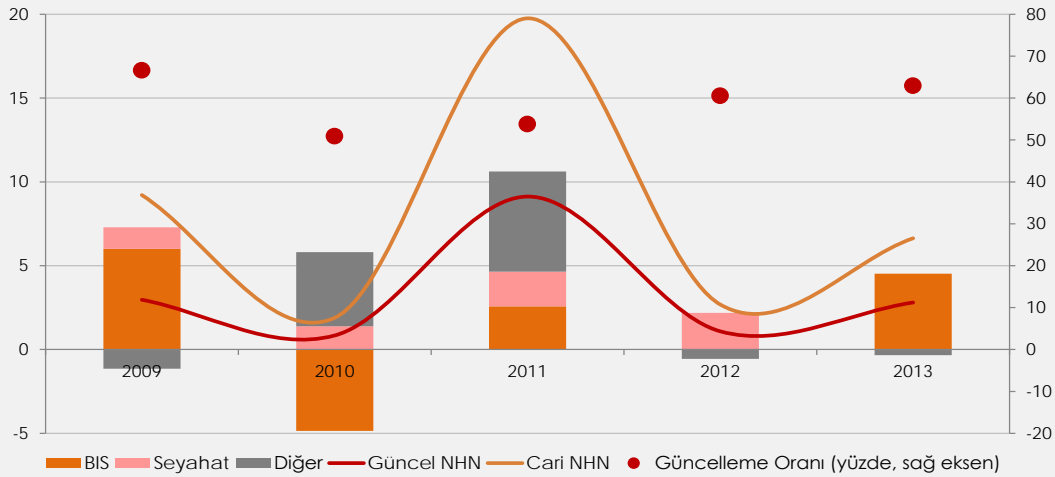
*Maksimum değerler: İsviçre(2007-2010-2012-2013), Güney Afrika(2008-2011), Norveç(2009).

NHN'de Güncellemeler

Yukarıda değinildiği gibi, ödemeler dengesi istatistiklerinde verilerin farklı kaynaklardan elde edilmesi değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; söz konusu farklar ise “Net Hata Noksan” kalemi olarak ödemeler dengesi tablosuna yansımaktadır. Diğer taraftan, izlenen revizyon politikası uyarınca geçmişe ait verilerde güncelleme yapılabilmekte⁷ ve bu güncellemelerin NHN kalemine önemli yansımaları olabilmektedir.

NHN kaleminde yapılan güncellemelerin büyüklüğünü görebilmek açısından, ödemeler dengesi istatistiklerinin ilk yayımlandığı tarihteki NHN değerleri ile 2014 yılı Ekim ayı ödemeler dengesi istatistikleri yayınındaki güncellenmiş değerleri karşılaştırılmıştır. İlgili kıyaslamalar, cari ay verilerinin ima ettiği NHN düzeylerinin zaman içinde yüzde 50-70 arasında aşağı yönlü revize edildiğini ve güncellemeleri belirleyen ana işlemlerin ise “seyahat” ile “yurt içi yerleşiklerin yurt dışı mevduatı” kalemleri (BIS) olduğunu göstermektedir (Grafik 3, detaylı analiz için bakınız: Ödemeler Dengesi Raporu 2014-I, Kutu 3).

Grafik 3. Ödemeler Dengesi Kalemlerindeki Temel Güncellemeler ve NHN'deki Güncellemeye Etkisi* (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

* Pozitif (negatif) değerler ilgili kalemdaki artış (azalış) ve NHN üzerinde aynı miktarda azaltıcı (artırıcı) etkiyi göstermektedir.

Sonuç olarak, uluslararası standartlarda ve kısa bir gecikme ile yayımlanan Türkiye ödemeler dengesi istatistikleri kapsamında yer alan NHN kalemi, diğer ülke verileri ile karşılaştırıldığında makul düzeylere ve seyre işaret etmektedir. Öte yandan, izlenen revizyon politikası uyarınca, ödemeler dengesi kalemlerinde geçmiş beş yıla uzanan istatistiklerde güncellemeler yapılabilmekte, ilgili güncellemeler NHN kalemindeki dalgalanmaları ilk yayımlandığı değerlere kıyasla önemli ölçüde azaltabilmektedir.

⁷ Aralık hariç diğer cari ay verileri yayımlanırken geçmişe dönük olarak kısa vadeli dış borçlar ile özel sektörün uzun vadeli dış borcuna ilişkin veriler 2002 yılına kadar olan verilerde, diğer kalemlerde ise cari yıl ve bir önceki yılın aylık verilerinde; Aralık ayı verileri yayımlanırken tüm kalemlerin önceki beş yıl verilerinde revizyon yapılabilmektedir. Bunun dışında, istatistikleri oluşturan verilerde yüksek tutarlı değişiklik yapılması gerektiğinde, kamuoyuna bilgi verme kaydıyla, geçmiş yıllara ait istatistikler güncellenebilmektedir.

III. Ek Tablolar

Ödemeler Dengesi (milyar ABD doları)

	Ocak-Eylül			Eylül (yıllıklandırılmış)		
	2013	2014	% Değişim	2013	2014	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-49,2	-31,1	-36,7	-59,3	-47,0	-20,7
Dış Ticaret Hesabı	-60,6	-45,4	-25,1	-75,1	-64,7	-13,9
Mal İhracatı	119,5	127,2	6,5	162,3	169,5	4,5
İhracat (fob)	112,4	118,5		151,9	157,9	
Bavul Ticareti	5,5	6,7		7,6	8,7	
Mal İthalatı	180,1	172,6	-4,2	237,4	234,2	-1,3
İthalat (cif)	187,6	179,8		247,2	243,9	
Uyarılama: Navlun ve Sigorta	-9,6	-9,5		-12,7	-12,9	
Hizmetler Hesabı	17,9	20,1	12,2	23,2	25,0	7,6
Seyahat (net)	17,9	19,4		23,1	24,7	
Gelir	21,3	23,0		27,8	29,8	
Gider	3,4	3,6		4,7	5,1	
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	0,0	0,7		0,1	0,3	
Birincil Gelir Dengesi	-7,4	-6,6	-10,8	-8,9	-8,5	-3,7
Ücret Ödemeleri (net)	-0,2	-0,3		-0,3	-0,4	
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-3,0	-2,0		-3,8	-2,7	
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	-1,3	-1,7		-1,1	-1,7	
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-3,0	-2,7		-3,8	-3,8	
Faiz Geliri	1,3	1,2		2,0	1,7	
Faiz Gideri	4,2	3,9		5,8	5,5	
İkincil Gelir Dengesi	1,0	0,8	-16,6	1,5	1,2	-16,6
İşçi Gelirleri	0,7	0,7		1,0	0,9	
Sermaye Hesabı	-0,1	-0,1		-0,1	-0,1	
Finans Hesabı	-46,7	-23,3	-50,0	-60,1	-39,0	-35,2
Doğrudan Yatırımlar (net)	-6,5	-4,9	-24,0	-8,1	-7,7	-5,5
Net Varlık Edinimi	2,1	4,4		3,0	6,0	
Net Yükümlülük Oluşumu	8,5	9,3		11,1	13,6	
Portföy Yatırımları (net)	-19,0	-13,5	-29,1	-35,5	-18,2	-48,8
Net Varlık Edinimi	-2,4	0,7		-3,3	0,5	
Net Yükümlülük Oluşumu	16,6	14,2		32,1	18,7	
Hisse Senetleri	-0,3	1,6		3,3	2,8	
Borç Senetleri	16,9	12,6		28,9	15,9	
DİBS'ler	6,5	-1,2		11,2	-3,6	
Hazine Yurt Dışı Tahvil İhracı	1,7	3,2		2,7	6,1	
Borçlanma	3,2	6,3		4,2	9,2	
Geri Ödeme	1,5	3,1		1,5	3,1	
Bankalar (net)	5,7	7,9		10,8	10,2	
Diğer Sektörler (net)	3,0	2,7		4,2	3,2	
Diğer Yatırımlar (net)	-30,6	-7,8	-74,3	-30,2	-16,6	-45,0
Efektif ve Mevduatlar	-13,1	0,4		-11,5	0,4	
Net Varlık Edinimi	-4,4	0,5		-2,2	0,3	
Bankalar	0,1	1,0		2,5	1,0	
Yabancı Para	-2,8	-1,2		-0,7	0,0	
Türk Lirası	3,0	2,1		3,2	1,0	
Diğer Sektörler	-4,6	-0,5		-4,7	-0,7	
Net Yükümlülük Oluşumu	8,7	0,1		9,3	0,0	
Merkez Bankası	-1,5	-2,0		-2,0	-2,5	
Bankalar	10,2	2,1		11,3	2,4	
Krediler	-13,7	-8,2		-16,3	-16,0	
Net Varlık Edinimi	0,5	2,0		0,9	2,1	
Net Yükümlülük Oluşumu	14,2	10,2		17,1	18,2	
Bankalar	14,8	7,8		17,2	14,7	
Kısa Vade	10,0	2,9		12,1	5,7	
Uzun Vade	4,8	5,0		5,1	9,0	
Genel Hükümet	-0,5	-1,0		-1,2	-1,3	
Uzun Vade	0,4	-1,0		0,1	-1,3	
Diğer Sektörler	-0,1	3,4		1,1	4,8	
Kısa Vade	0,7	0,2		0,1	0,8	
Uzun Vade	-0,7	3,2		1,1	4,0	
Ticari Krediler	-3,3	0,4		-2,1	-0,5	
Net Varlık Edinimi	0,5	0,0		1,1	0,9	
Net Yükümlülük Oluşumu	3,8	-0,4		3,2	1,4	
Diğer Varlık ve Yükümlülükler	-0,4	-0,4		-0,4	-0,5	
Resmi Rezervlerdeki Değişim	9,4	2,9		13,7	3,5	
Net Hata ve Noksan	2,6	7,8		-0,8	8,1	

Kaynak: TCMB.

Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları (milyar ABD doları)

	2013				2013	2014		
	I	II	III	IV		I	II	III
Finansman İhtiyacı	-28,9	-33,2	-17,3	-27,1	-106,5	-25,3	-22,5	-18,6
Cari İşlemler Dengesi (Cari Transferler Hariç)	-16,8	-20,9	-12,4	-16,3	-66,4	-11,9	-12,9	-7,1
Borç Senedi ve Kredi Geri Ödemeleri	-12,5	-13,8	-8,8	-10,2	-45,3	-11,5	-10,7	-9,9
Borç Senetleri (Yurtdışı)	-1,5	0,0	-0,2	-0,7	-2,3	-4,2	-1,2	-1,8
Uzun Vadeli Krediler	-11,0	-13,8	-8,6	-9,6	-43,0	-7,3	-9,6	-8,1
Ticari Krediler	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,3	-0,1	0,0	0,0
Merkez Bankası (IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet (IMF)	-0,9	-1,5	-0,5	-1,0	-3,8	-0,5	-1,0	-0,6
Bankalar	-3,8	-1,4	-1,7	-2,2	-9,1	-1,9	-2,5	-2,2
Diğer Sektörler	-6,3	-10,8	-6,4	-6,3	-29,8	-4,9	-6,0	-5,3
Diğer Varlıklar (- artışa işaret etmektedir) 1/	0,4	1,4	4,0	-0,6	5,2	-1,9	1,2	-1,5
Finansman Kaynakları	28,9	33,2	17,3	27,1	106,5	25,3	22,5	18,6
Cari Transferler	0,3	0,3	0,3	0,4	1,4	0,2	0,3	0,3
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Doğrudan Yatırımlar (Net)	2,1	1,7	2,7	2,7	9,2	3,1	1,6	0,2
Hisse Senetleri (Net)	0,4	-0,6	-0,1	1,2	0,8	0,4	1,0	0,1
Borç Senetleri ve Krediler	29,9	27,6	12,6	23,2	93,3	9,7	28,0	16,9
Borç Senetleri	8,4	9,2	0,9	4,0	22,6	1,6	13,5	4,6
Yurtiçi (Net)	4,1	3,0	-0,5	-2,4	4,1	-4,0	4,1	-1,3
Yurtdışı	4,3	6,3	1,4	6,4	18,5	5,5	9,4	6,0
Uzun Vadeli Krediler	11,1	13,9	11,9	14,0	50,8	10,7	11,3	10,2
Ticari Krediler	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Merkez Bankası (IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet (IMF)	0,5	0,6	1,2	0,6	3,0	0,2	0,4	0,5
Bankalar	3,4	4,1	4,1	6,2	17,8	3,5	3,9	4,2
Diğer Sektörler	7,1	9,1	6,6	7,1	29,9	6,9	7,0	5,5
Kısa Vadeli Krediler (Net)	10,4	4,4	-0,3	5,3	19,9	-2,6	3,2	2,1
Ticari Krediler	3,5	3,4	-3,0	1,8	5,7	-2,3	1,4	0,5
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	7,2	0,8	2,0	2,9	12,9	-0,2	2,0	1,1
Diğer Sektörler	-0,3	0,3	0,7	0,6	1,3	-0,1	-0,2	0,4
Mevduatlar (Net)	4,8	5,7	-1,7	-0,1	8,6	-2,4	1,3	1,1
Diğer Yükümlülükler	0,0	0,2	0,3	0,0	0,6	0,1	0,2	0,1
Net Hata ve Noksan	-3,8	-1,0	7,4	0,2	2,8	8,4	-2,7	2,1
Bankalar Efektif ve Mevduatı 2/	2,3	-1,1	-1,3	-0,1	-0,2	1,0	-1,2	-0,7
Rezerv Varlıklar 2/	-7,0	0,5	-2,9	-0,5	-9,9	4,9	-6,1	-1,6

Kaynak: TCMB.

1/ Bankaların Döviz Varlıkları hariç

2/- artışa işaret etmektedir.

Ödemeler Dengesi Borç Yaratan ve Borç Yaratmayan Akımlar (milyar ABD doları)

	2013				2013	2014		
	I	II	III	IV		I	II	III
A) Cari İşlemler Dengesi	-16,5	-20,5	-12,1	-15,9	-65,0	-11,7	-12,6	-6,8
B) Sermaye ve Finans Hesapları	20,3	21,5	4,7	15,6	62,2	3,3	15,3	4,7
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Finans Hesapları	20,4	21,6	4,7	15,6	62,3	3,3	15,3	4,7
Varlıklar	2,0	-0,5	2,1	-2,3	1,3	-2,1	-1,1	-4,4
Doğrudan Yatırımlar	-0,7	-0,8	-0,6	-1,6	-3,6	-1,2	-1,1	-2,1
Portföy Yatırımları	0,8	1,3	0,3	0,2	2,6	-0,5	-0,7	0,5
Diğer Yatırımlar	1,9	-1,0	2,3	-0,9	2,4	-0,4	0,7	-2,7
Yükümlülükler	25,4	21,5	5,5	18,4	70,9	0,5	22,6	10,8
Borç Yaratmayan İşlemler	3,0	2,4	3,4	5,3	14,1	4,6	4,5	2,5
Doğrudan Yatırımlar 1/	2,6	2,8	3,2	4,1	12,7	4,1	3,2	2,2
Portföy Yatırımları/Hisse Senetleri	0,4	-0,6	-0,1	1,2	0,8	0,4	1,0	0,1
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler	0,0	0,2	0,3	0,0	0,6	0,1	0,2	0,1
Borç Yaratan İşlemler	22,4	19,1	2,1	13,1	56,8	-4,0	18,1	8,3
Portföy Yatırımları/Borç Senetleri	6,9	9,2	0,8	3,3	20,2	-2,6	12,4	2,8
Ticari Krediler	3,5	3,3	-3,0	1,8	5,6	-2,3	1,4	0,5
Krediler	7,2	0,9	6,1	8,1	22,3	3,3	3,0	3,8
Mevduatlar	4,8	5,7	-1,7	-0,1	8,6	-2,4	1,3	1,1
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rezerv Varlıklar	-7,0	0,5	-2,9	-0,5	-9,9	4,9	-6,1	-1,6
C) Net Hata ve Noksan	-3,8	-1,0	7,4	0,2	2,8	8,4	-2,7	2,1

Kaynak: TCMB.

1/ Doğrudan Yatırımlar içerisinde yer alan "Diğer Sermaye", Borç Yaratan İşlemler altındaki krediler kaleminde gösterilmektedir.

2/ Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 2009 Ağustos ve Eylül aylarında IMF üyesi ülkelere, Fon'daki kotalarına paralel olarak SDR tahsisatı yapılmıştır. Buna göre, Türkiye'ye tahsis edilen SDR karşılığı 1.497 milyon ABD doları, ödemeler dengesi istatistiklerinde "Finans Hesapları" altında "Diğer Yatırımlar / Diğer Yükümlülükler" ve "Rezerv Varlıklar / Resmi Rezervler / Döviz Varlıkları" kalemleri altında kaydedilmiştir.

Geçmiş Ödemeler Dengesi Raporlarında Yayımlanan Kutular

2014-II

- Kutu 1. Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçiş Sürecinde Türkiye Uygulaması
- Kutu 2. Irak'ta Ortaya Çıkan Jeopolitik Gerginliklerin İhracata Yansımaları
- Kutu 3. Bankacılık Sektörünün Yurt Dışında İhraç Ettiği Tahvil ve Bonolar

2014-I

- Kutu 1. Rusya ve Ukrayna'da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi İstatistikleri Açısından Değerlendirilmesi
- Kutu 2. Nicel Gevşeme Programıyla İlgili Beklentilerin Türkiye'ye Yönelik Portföy Yatırımlarına Etkisi
- Kutu 3. Net Hata ve Noksan Kalemindeki Güncellemeler

2013-IV

- Kutu 1. Euro Bölgesi İktisadi Gelişmelerinin Doğrudan Yabancı Yatırım Girişine Etkisi
- Kutu 2. Reeskont Kredilerinin Uluslararası Rezervlere Etkisi
- Kutu 3. 2014 Yılı Dış Borç Servisine Yönelik Bir Değerlendirme

2013-III

- Kutu 1. AB Ülkelerine Yapılan İhracatta Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 2. Suriyeli Sığınmacılar ile İlgili Turizm İstatistiklerinde Yapılan Düzeltme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansımaları
- Kutu 3. Uluslararası Yatırım Pozisyonu: Türkiye İçin Bir Analiz
- Kutu 4. Özel Sektör Dış Borç Stoku

2013-II

- Kutu 1. Türkiye'nin Elektrik Üretimine Yönelik Enerji İthalatı
- Kutu 2. Altın Dış Ticaretinin Cari Açık Üzerindeki Etkisi ve Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 3. Yatırım Geliri Dengesi ile Uluslararası Faiz Oranları
- Kutu 4. ROM Uygulaması ve Uluslararası Rezervlerdeki Yapısal Değişim

2013-I

- Kutu 1. Türkiye'de Dış Ticaretin Teknolojik Yapısı: 1990-2012 Dönemi
- Kutu 2. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Menkul Değerlerin Vade Yapısı
- Kutu 3. Net Hata ve Noksan Kalemindeki Çıkış Yönlü Hareket

2012-IV

- Kutu 1. Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi
- Kutu 2. İhracatta Yerli ve Yabancı Katma Değer Oranları
- Kutu 3. Turizm İstatistiklerinde Yöntemsel Güncelleme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansımaları
- Kutu 4. IMF Kaynak Kullanımı ve Ödemeler Dengesi İstatistikleri
- Kutu 5. Rezerv Yeterliliği Hesaplamasına Yeni Yaklaşım

2012-III

- Kutu 1. Avrupa Birliği ve ODKA Ülkelerine Yapılan İhracatta Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 2. Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat (KMDTH) ve Süper Döviz Hesabı (SDH) Hareketleri ile Net Hata ve Noksan
- Kutu 3. Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu

2012-II

- Kutu 1. Avrupa Birliği'ndeki Son Dönem Gelişmeleri ve Sektörel İhracat
- Kutu 2. Türkiye'ye Gelen Ziyaretçilerin Profili Ve Milliyetine Göre Turizm Gelirlerinin Genel Analizi
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Yapısı

2012-I

- Kutu 1. Türkiye'nin İhracat Performansının Ürün ve Ülke Grubu Çeşitlendirmesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi
- Kutu 2. Türkiye'de Yerleşik Kişilerin Yurt Dışındaki Mevduatları ve Net Hata Noksan
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşikler ile Gerçekleştirilen Repo İşlemleri
- Kutu 4. Net Uluslararası Rezervler

2011-IV

- Kutu 1. Kredi Genişlemesi ve Cari İşlemler Dengesi
- Kutu 2. Suriye'de Ortaya Çıkan Gelişmelerin Türkiye'nin İhracatına Yansımaları
- Kutu 3. Cari İşlemler Açığı ve Finansman Kalemleri
- Kutu 4. Euro Bölgesi Borç Krizinin Türkiye'ye Yönelik Sermaye Akımları Üzerine Etkileri
- Kutu 5. Türkiye'ye Yapılan Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları
- Kutu 6. Ödemeler Dengesi İstatistikleri Revizyon Politikası Çerçevesinde Yapılan Güncellemeler

2011-III

- Kutu 1. Altın İthalatındaki Artış ve Toplam İthalata Etkisi
- Kutu 2. Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi
- Kutu 3. Türkiye'nin Euro Bölgesinin Sorunlu Çevre Ülkelerindeki Finansal Varlıkları

2011-II

- Kutu 1. Cari İşlemler Açığının Genişlemesinde Dış Ticaret Hadlerinin Etkisi
- Kutu 2. Yurt İçi Yerleşiklerin Sermaye Hareketleri Üzerindeki Belirleyiciliği
- Kutu 3. Yurt İçi Yerleşiklerce Net Efektif Karşılığı Açılan Mevduatlar Kapsamında Net Hata ve Noksan Kaleminin Analizi

2011-I

- Kutu 1. Kuzey Afrika'da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Sektör Bazında Türkiye'nin Dış Ticaretine Yansımaları
- Kutu 2. Körfez Ülkelerinde Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi Finans Hesapları Üzerindeki Etkisi
- Kutu 3. Bilanço Dışı Yabancı Para Net Genel Pozisyonu Çerçevesinde Swap İşlemlerinin Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Kaydı
- Kutu 4. Uluslararası Rezervler ve Kısa Vadeli Dış Borçlar

2010-IV

- Kutu 1. Kriz ve Kriz Sonrası Dönemde Gelişmekte Olan Ülkelere Sermaye Akımlarının Eğilimi ve Türkiye
- Kutu 2. Yurt İçinde Yerleşik Bankaların Yurt Dışı Şubelerinin (Yurt Dışı Şubeler) 2010 Yılı Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Etkisi
- Kutu 3. Kısa Vadeli Dış Borçlar - 2010 Yılı Gelişmeleri